

Žalioji Lietuva

ŽALIOSIOS MINTIES LAIKRAŠTIS

2008 M. KOVAS Nr. 6 (298) ISSN 1392-7167 KAINA 1,25 LT

Šio numerio „Alternatyvoje“:

▶ Apsikeitimas svetingumu

(priedo 1 psl.)

▶ Ruonių žudymui

Baltojoje jūroje – NE!

(priedo 3 psl.)

▶ Elektromobiliai masėms

(priedo 4 psl.)

Kad nereiktų oro gondolų, arba kaip išvengti kamščių

Nora MŽAVANADŽĖ
Specialiai „Žaliajai Lietuvai“ ir lrt.lt iš Budapešto

Kartą sutikau savo draugą vengrą, kuris labai dažnai lankydavosi Lietuvoje ir syki netgi svarstė galimybę kraustytis čia gyventi. Paklausiau jo, ar norėtų gyventi Vilniuje. Jis atsakė vienareikšmiškai – ne. Klausiu, kodėl ir jis išpyškina atsakymą: mieste neįmanoma gyventi visaverčio gyvenimo dėl prasto susisiekimo.

Tęsinys 5 psl. ▶

Dviračiai, tramvajus, metro, oro gondolos?.. Kaip išspręsti Vilniaus transporto kamščių problemą? Laimio ŽMUIDOS nuotrauka

Grynas Oras

Laimis ŽMUIDA

Be maisto žmogus gali išgyventi apie 40 dienų, be vandens – apie 2 dienas, be oro – apie 1–2 minutes. Jau vien iš šio fakto galima daryti išvadą, kad oras yra labai svarbus dalykas. Nuo to, koku oru kvėpuojame, priklauso mūsų gyvenimo kokybė.

Laiminga yra tauta, kuri kvėpuoja grynu, gyvu, švariu oru. Tokios visuomenės gyvenimo kokybė yra labai gera.

Bet palaukite, tada taip išeina, kad mūsų – lietuvių – gyvenimo kokybė nėra gera? Ar mes esame nelaiminga tauta?

Tęsinys 7 psl. ▶

Laiminga yra tauta, kuri kvėpuoja grynu, gyvu, švariu ir sveiku oru. Nuotrauka iš www.sxc.hu

Šiame numeryje skaitykite:

Rumunija suabejojo

dėl **GMO**

(2 psl.)

Bomba Lietuvos

žmonėms

(3 psl.)

Išsaugokime valstybinius

miškus

(4 psl.)

Vandens tyrimai –

prabanga?

(6 psl.)

Laikraščio kaina 1 Lt 25 ct

ISSN 1392-7167

9 771392 716008

Didžiausia metų talka
DAROM 2008

Registruokis svetainėje
www.darom2008.lt

ir gegužės 3 d. prisijunk
prie Lietuvos švarinimo

Rumunija permąsto savo poziciją dėl genetiškai modifikuotų augalų

Rumunija, iki šiol buvusi viena iš atviriausių šalių genetiškai modifikuotiems (GM) augalams ES, ketina keisti savo poziciją. Tai būtų dar vienas smūgis biotechnologijų pramonei, kuri Europos žemyne yra akivaizdžiai nepageidautina.

Atila Korodis (Attila Korodi), Rumunijos aplinkos ministras, kovo 20 d. paprašė ekspertų komiteto dar kartą įvertinti MON810, GM kukurūzų rūšį, kurią leidžiama auginti ES. Ministras laikosi nuomonės, kad šio augalo galimas poveikis Rumunijos bei Juodosios jūros regiono ekosistemoms nėra pakankamai ištirtas. GM pasėlių draudimas padidintų ūkininkų gerovę, kadangi jie galėtų tenkinti visame pasaulyje augančią ekologiškų produktų paklausą, siūlydami ne tik nemodifikuotą, bet ir trąšomis bei pesticidais neužterštą maistą. Tokie produktai būtų brangesni ir, tikėtina, neštų pelną, nors yra manančių, kad Rytų Europos šalys dar nėra pasiruošusios šiai specifinei rinkai.

„Tam, kad būtų pasiektas oficialus GMO auginimo draudimas, tektų dar palaukti parlamento pritarimo“, – sakė Atila Korodis. Tačiau Rumunijos svarstymai, prasidėję praėjus mėnesiui po to, kai Prancūzija paskelbė panašų draudimą, yra dar viena kliūtis GM produktų gamybos pramonei Europoje bei ypač skaudus smūgis JAV kompanijai „Monsanto“, kuri yra MON810 gamintoja.

Rumunija yra didžiausia kukurūzų auginėja (pagal pasėlių plotą) Europoje, tad biotechnologijų kompanijų susidomėjimas šia valstybe nestebina. „Monsanto“ atstovė spaudai Rumunijoje Kristina Sjong (Cristina Cionga) teigia, kad „kompanija labai nusiviltų, jei Rumunija pasektų Prancūzijos pavyzdžiu, kadangi produkcija yra saugi ir tinkama vartojimui“. MON810 yra atsparus kenkėjams ir esą duoda didesnę derlių.

Šią kukurūzų rūšį ES leista auginti dar prieš dešimtmetį, tačiau per tą laiką keturios valstybės – Austrija, Grai-

kija, Vengrija ir Prancūzija – ją uždraudė. Lenkija griežtina GM sėklų pardavimo ir importavimo sąlygas ir joje auginama labai mažai modifikuotų augalų.

Daugelis valstybių, įskaitant Prancūziją ir Vengriją, kurios užima 2 ir 3 vietas ES kukurūzų auginimo gretose, savo sprendimą motyvuoja tokių pasėlių daroma žala dirvožemiui bei grėsmė bioįvairovei. Kitose šalyse, kuriose nėra oficialių draudimų, yra kitokių kliūčių. Pavyzdžiui, atskiri Italijos regionai yra priėmę sprendimus dėl GM produktų draudimo (Toskanoje gene-

„GMO suteikia pigesnes gamybos galimybes, tačiau įvertinę nemodifikuotų produktų kainas rinkoje bei GMO poveikį bioįvairovei, priešime išvadas, kad nemodifikuoti pasėliai yra geresni.“

tiškai modifikuotų produktų negali būti mokyklose, ligoninėse, sanatorijose, valstybinėse įstaigose).

2007 metais genetiškai modifikuotais kukurūzais MON810 Rumunijoje buvo apsėti 325 hektarai, o šiemet numatyta apsėti 10 000 ha. Vis dėlto šis plotas yra labai mažas palyginus su likusiais 2–3 milijonais hektarų Rumunijos pasėlių.

Tačiau Korodžio strategija reikštų didelius pokyčius.

Per pastarąjį dešimtmetį Rumunija tapo didžiausia GM pasėlių auginėja dėl didžiulių kiekių modifikuotos sojos. Ją pašarams naudojo tik Rumunijos ūkininkai, o 2007 metais, Ru-

munijai įstojus į ES, buvo pasižadėta sustabdyti GM pasėlių auginimą.

„GMO suteikia pigesnes gamybos galimybes, tačiau įvertinę nemodifikuotų produktų kainas rinkoje bei GMO poveikį bioįvairovei, priešime išvadas, kad nemodifikuoti pasėliai yra geresni“, – sakė Korodis.

Vasario mėnesį Vengrijos žemės ūkio ministras Džozefas Grafas (Josef Graf) pranešė, kad Vengrijos sėklų pramonė uždirbo 25 proc. daugiau parduodama „švarias“ sėklas.

Klaugas Reinsbergas (Klaus Reinsberg), vyriausiasis Leibnico Žemės ūkio vystymo Centrinėje ir Rytų Europoje instituto (*Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe*) tyrėjas teigia, kad „nemodifikuotų pasėlių auginimas yra brangesnis ir reikalauja daugiau fizinio darbo“. Antra vertus, darbo jėga Rumunijoje, palyginus su kitomis ES šalimis, nėra brangi, ir tai šiai šaliai teikia privalumą. Tačiau net tokiu atveju Rumunijai tektų įrodyti, kad ji yra pajėgi gaminti aukštos kokybės ekologišką produkciją. „Tokios šalys kaip Rumunija ir Ukraina svajoja apie ekologiškų produktų gamybą bei eksportą, tačiau šie produktai dažniau pažeidžiami ligų bei grybelio, o daugelyje tokių šalių nėra gerai išvystyta logistika.“

Nepaisant minimų kliūčių, gamtos sauginės grupės palaiko Rumunijoje bręstančius pokyčius, kuriuos *Greenpeace* atstovas Gertas Ritsema (Geert Ritsema), dalyvaujantis kampanijose prieš genetines modifikacijas, pavadino „seisminiais“.

Parengta pagal Džeimso Kanterio (James Kanter) straipsnį iš *Herald Tribune*

Nykstanti bioįvairovė. Ką gali padaryti?

Šylantis klimatas, gyvūnų migracija į naujas teritorijas, atvežtiniai augalai, didėjanti tarša, buveinių nykimas... Tai priežastys, dėl kurių Žemėje sparčiai mažėja gyvūnų bei augalų rūšių skaičius. Ir tai yra akivaizdu ne vien pro mikroskopą lėšius pasaulį stebintiems mokslininkams bei įvairaus plauko „žaliesiems“.

Didžiosios Britanijos visuomenė yra sunerimusi, nes pasigedo... drugelių. Per pastaruosius penkerius metus ten išnyko 50 proc. (o kai kuriuose regionuose net 80 proc.) dilgėlinukų (*Aglais urticae*), drugių, kurie yra įprasti ir Lietuvoje. „Drugeliai yra puikūs indikatoriai, daug pasakantys apie klimato pokyčius ar aplinkos būklę, tačiau kai kuriais atvejais būna labai sunku interpretuoti jų ženklus“, – sako daktaras Martinas Vorenas (Martin Warren), organizacijos *Butterfly Conservation* atstovas, 30 metų studijuojantis drugių ekologiją bei apsaugą. Dilgėlinuko

Britai sunerimę dėl sparčiai nykstančių drugių, kurie buvo įprasta gamtovaizdžio dalis.

Andrejaus GAIDAMAVIČIAUS nuotrauka

dingimo priežasčių kol kas niekas tiksliai įvardinti negali.

Tai, kad privalome tiek valstybiniu lygiu, tiek savo asmeninėmis pastangomis keisti savo gyvenimo būdą bei vartojimo įpročius yra aišku ir pradinukui, tad ši kartą trumpai apžvelgsime, ką gali padaryti žmogus, turintis bent mažutį žemės lopinėlį.

Pievelės, primenančios žalią kilimą, yra pasityčiojimas iš gamtos. Nedelsdami imkitės priemonių, kad tas kilimėlis šalia jūsų namo virstų kuo natūralesne pie-

va, pilna įvairių vietinių augalų. Jiems, skirtingai nei nuskustai ir niekam netinkančiai (tikraja to žodžio prasme) „pievelei“, nereikia tiek daug priežiūros (trąšų, vandens, nuolatinio šienavimo). Taigi jūs sutaupysite daug savo laiko ir lėšų, o žemė aplink jūsų namus galės ramiai atsikvėpti – nuo šiol čia galės knibždėti knibždėti gyvybė. Įvairūs krūmynai taip pat yra gyvūnų prieglobstis, tad pasirūpinkite, kad jūsų aplinkoje tokių užuovėjų irgi netrūktų.

Bet koks švaraus vandens šaltinis yra atgaiva gyvūnams – pradėdami paprasčiausia dekoratyvine girdykla paukščiams, baigiant tvenkiniu. Tvenkiniai yra malonūs ne tik žmonėms, bet patrauklūs ir daugybei rūšių smulkių padarėlių.

Nepamirškite, kad pasenę ir „ligoti“ medžiai taip pat yra laukinės gyvūnijos namai arba maistas. Pavyzdžiui, vabzdžiai, užpuolę sergantį medį, yra maistas geniu. Negana to, kai kurie geniai apsigyvena tik tose erdmėse, kurias „pasigamina“ patys. Tad nepamirškite, kad rūpintis reikia ne tik inkilais, bet ir senais medžiais („rūpintis“ šiuo atveju reiškia „neliesti“), kurie taps namais ne vienai ir ne dviem gyvoms būtybėms.

Bet kokia gamtos apsauga prasideda nuo asmeninės iniciatyvos. Žmogus turi išmokti suvaldyti ne tik savo vartotojiškumą, bet ir sugyventi su įvairiausiomis jį supančiomis gyvybės formomis. Mus gąsdina bioįvairovės nykimo tempai, tačiau tuo pačiu metu iš savo kiemų tiesiogiai arba netiesiogiai vejamie skruzdės, kurmius, sraigės, driechūs, bites, paukščius ir visą kitą gyvastį. Kaip galima tikėtis taikos su gamta, jei nesiliaujame kariavę čia pat, savo namuose?

Maisto kelionės ir ekologija

Žalieji patarimai, rekomenduojantys valgyti vietinį maistą, susilaukė kritikos. Plintantis „lokivorų“ (*locivore* – iš žodžių „local“ (angl. vietinis) bei „vorare“ (lot. ēsti) – mintantis vietiniu maistu) ratas Didžiojoje Britanijoje sukėlė diskusijas, kurių metu paašškėjo, kad dabartinėmis maisto gamybos ir prekybos sąlygomis neišvengiamai visko taip supaprastinti, kaip norėtųsi.

Vietinis maistas ilgai be jokių diskusijų buvo laikomas ekologiškiausiu pasirinkimu, tačiau paanalizavus konkrečius pavyzdžius išskyla daug klausimų. Pavyzdžiui, pupelės iš Kenijos. Taip, jos iki prekybos centrų atskrido lėktuvais, tačiau iki tol jos buvo auginamos aplinkai draugišku būdu. „Kenijoje žemdirbystė nemechanizuota, viskas daroma rankomis“, – sako Afrikos žemės ūkio ekspertas profesorius Garetas Edvardas Džonsas iš Bangoro universiteto. „Jie naudoja traktorių, žemę tręšia tik karvės mėšlu, taigi tai yra atsvara jų transportavimo kainai.“

Diskusijų esmė yra ta, kad niekaip neiš-

Nuotrauka iš www.sxc.hu

eina išskirti vieno vienintelio faktoriaus (šiuo atveju – transportavimo emisijų) iš visų galimų (auginimas, gamyba, darbas, transportavimas, saugojimas, prekyba, vartojimas, perdirbimas/išmetimas) ir juo remiantis kažkurį vieną produktą išskirti aukščiau virš kitų. Paradoksalu, tačiau kai kuriais atvejais iš už jūrų marių atvežtas bananas gali būti „ekologiškesnis“ už vietinį šiltnamiuose gausiai tręštą pomidorą. Antra vertus, tikriausiai jokie „užsieniečiai“ negali aplenksti vietinės ekoprodukcijos ar pačių žmonių sau auginamo maisto.

Tokios šalys kaip Rumunija ir Ukraina svajoja apie ekologiškų produktų gamybą bei eksportą.

Nuotrauka iš www.sxc.hu

Teršėjai nori užčiaupti visuomenę ir savivaldybes

Sveikatos apsaugos ministro įsakymu sudaryta tarpžinybinė darbo grupė parengė 1992 m. gegužės 12 d. Vyriausybės nutarimo Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ pakeitimo projektą ir Sanitarinių apsaugos zonų nustatymo ir tikslinimo tvarkos aprašą. Vyriausybės nutarimas Nr. 343 yra pagrindinis dokumentas, kuriuo remiantis nustatomos gamybinių, komunalinių ir kitų taršos skleidimo objektų sanitarinės apsaugos zonos.

Sanitarinės apsaugos zonos (SAZ) – tai aplink stacionarų taršos šaltinių arba keletą šaltinių, taip pat šalia kelių esančios teritorijos, kuriose dėl galimo neigiamo poveikio žmonių sveikatai galioja nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, reglamentuojančios ūkinės ir kitokios veiklos apribojimus (pvz., sanitarinėse apsaugos zonose negalima statyti gyvenamųjų namų). Pagrindinė sanitarinių apsaugos zonų paskirtis – apsaugoti žmonių sveikatą nuo kenksmingo teršalų poveikio.

ko raštas, kuriame rašoma: „Pateiktame derinti Vyriausybės nutarimo projekte neatsispindi LR Sveikatos priežiūros įstatyme numatyto savivaldybių vaidmens įgyvendinimas, todėl siūlome keisti Vyriausybės nutarimo projekto redakciją ir perkelti sanitarinių apsaugos zonų įteisinimo tvarką tokia, kaip yra LR sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakyme Nr. V-586, paliekant savivaldos institucijoms teisę įtakoti sanitarinių apsaugos zonų nustatymą.“

šviežiausias pavyzdys apie modernias technologijas. Klaipėdos medienos perdirbėjai be paliovos nuodija aplinkinius gyventojus, gyventojai skundžiasi, nuodijojami periodiškai sumoka kelių šimtų litų baudą ir toliau nuodija žmones. Technologijos gal ir vakarietiškos, tačiau moralė ir valstybinė kontrolė – sovietinės. Tad kodėl jau keletą metų delsiama parengti kvapų reglamentavimo tvarką, tačiau taip energingai stengiamasi sumažinti SAZ? Greičiausiai dėl to, jog kvapų reglamentas labai apribotų taršą ir nemalonus kvapus skleidžiančių objektų statybas bei plėtrą. Todėl skubama susitvarkyti reikalus, korupciniais teisiniais aktais užčiaupiant visuomenę ir net savivaldybes. Svarbu išsiplešti ir pasistatyti, nes ir taip aišku, kad niekas nieko neuždarys ir niekas nieko nenugriaus.

PRIE SMARVĖS GALIMA PRIPRASTI

NORIMA ATSIKRATYTI VISUOMENĖS DALYVAVIMO

Svarbiausias planuojamo teisės aktų keitimo tikslas – sumažinti fiksuotus sanitarinių apsaugos zonų dydžius ir supaprastinti SAZ keitimo (mažinimo arba net panaikinimo) tvarką. Kad fiksuoti SAZ dydžiai konkrečiai žmonėms gali būti mažinami (pvz., iki nulio), patvirtina Žemės ūkio ministerijos sekretoriaus K. Sivickio raštas Sveikatos apsaugos ministerijai, kur rašoma: „Norime priminti, kad realūs SAZ atstumai nuo stambiausių objektų bus priimami atlikus ūkinės veiklos poveikio aplinkai (ir sveikatai) vertinimą.“ Kad nereikėtų vargintis ir rengti poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitų, sugalvotas dar vienas SAZ keitimo (mažinimo arba panaikinimo) būdas, t. y. „atliekant valstybinę visuomenės sveikatos saugos ekspertizę“. Užteks riebiai „patepti kompetentingą valdininką“, ir jis tau išduos popierėlį, kurio viršuje bus parašyta „valstybinė ekspertizė“, todėl nei visuomenės, nei savivaldybių nuomonės neberekės.

Kad tai nėra pamišusio žaliujo kliešiai, patvirtina Lietuvos savivaldybių asociacijos direktoriaus V. Kvietkaus-

kaus raštas, kuriame rašoma: „Pateiktame derinti Vyriausybės nutarimo projekte neatsispindi LR Sveikatos priežiūros įstatyme numatyto savivaldybių vaidmens įgyvendinimas, todėl siūlome keisti Vyriausybės nutarimo projekto redakciją ir perkelti sanitarinių apsaugos zonų įteisinimo tvarką tokia, kaip yra LR sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakyme Nr. V-586, paliekant savivaldos institucijoms teisę įtakoti sanitarinių apsaugos zonų nustatymą.“

tais. Kad fiksuoti SAZ dydžiai konkrečiai žmonėms gali būti mažinami (pvz., iki nulio), patvirtina Žemės ūkio ministerijos sekretoriaus K. Sivickio raštas Sveikatos apsaugos ministerijai, kur rašoma: „Norime priminti, kad realūs SAZ atstumai nuo stambiausių objektų bus priimami atlikus ūkinės veiklos poveikio aplinkai (ir sveikatai) vertinimą.“ Kad nereikėtų vargintis ir rengti poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitų, sugalvotas dar vienas SAZ keitimo (mažinimo arba panaikinimo) būdas, t. y. „atliekant valstybinę visuomenės sveikatos saugos ekspertizę“. Užteks riebiai „patepti kompetentingą valdininką“, ir jis tau išduos popierėlį, kurio viršuje bus parašyta „valstybinė ekspertizė“, todėl nei visuomenės, nei savivaldybių nuomonės neberekės.

Akcijos dalyviai prie Sveikatos apsaugos ministerijos reikalavo apginti visuomenės interesus. Aurimo ZDANAVIČIAUS nuotrauka

„Išsaugokite mums žemę!“

Tokiu šūkiu kovo 21 dieną prasidėjo pirmasis gamtą mylinčių Lietuvos vaikų – LUTUČIUKŲ klubo narių – renginys Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje, skirtas Pasaulinei Žemės dienai paminėti.

Kas gi tie LUTUČIUKAI? Visų pirma, tai jaunieji vaikams skirtos žurnaliuko apie gamtą „Lututė“ skaitytojai. Glaudžiai bendraujama su aktyviausiais gamta besidominčiais vaikučiais, jų tėveliais, darželių auklėtojais ir pradinė klasių mokytojais, jaunųjų gamtininkų bei miško bičiulių būreliais buvo jau seniai. Tačiau tik praėjusių metų pabaigoje žurnalo „Lututė“ redaktorės Linos Marmaitės-Snitkienės iniciatyva nutarta įsteigti neformalų jaunųjų šalies gamtą mylinčių vaikų – LUTUČIUKŲ – klubą. Pagal sumanymą tai turėtų būti tarsi neakivaizdinė jaunųjų gamtininkų mokykla, kurios nariai ne tik atliktų jiems pateiktas užduoteles, darbelius, bet ir turėtų galimybę dalyvauti bendruose renginiuose, šventėse, stovyklose ir išvykose į gamtą, kelionėse, susirasti naujų draugų ir bendraminčių.

Jau per pirmuosius du mėnesius į šūki – „Susikibkim už rankelių visi LUTUČIUKAI ir kartu keliaukim po nuostabų gamtos pasaulį“ – atsiliepė beveik 800 jaunųjų gamtos mylėtojų ir kiekvieną dieną klubo narių gretos didėja. Entuziastingai vaikučiai atsiliepė ir į kvietimą atvykti į pirmąjį klubo renginį, kurį nutarta surengti per pavasario lygiadienį ir kartu paminėti Pasaulinės Žemės dienos šventę.

Renginio organizatorius nustebino iš visų šalies kampelių – Kvedarnos, Rie-

nos, Kauno tautinės kultūros centro vaikučių pasirodymai, Širvintų pradinės mokyklos vaikučių teatralizuotos „Gandrinės“, Kauno „Ažuolyno meškučių cirko“ programa.

Tiek vaikai, tiek jų tėveliai ir mokytojai gaudė kiekvieną žinomą Lietuvos gamtininkų – profesoriaus Ričardo Kazlausko, Broniaus Šablevičiaus, Selemono Paltanavičiaus – žodį. Jaunąją gamtininkų kartą pasveikino Lietuvos jaunųjų gamtininkų centro direktorė Sigutė Verseckienė, Vilniaus pedagoginio universiteto docentė Antanina Grabauskienė. Lietuvos žaliųjų judėjimo atstovas Andrejus Gaidamavičius papasakojo apie Pasaulinės Žemės dienos atsiradimo istoriją ir jos prasmę, o Gyvūnų globos draugijos vardu veterinarijos gydytojas Julius Morkūnas susirinkusiuosius pamokė, kaip tinkamai elgtis gamtoje radus paukštelį ar žvėrelį, kokias teises turi kiekviena gyva būtybė.

Ne tik turininga programa ir įdomūs svečiai traukė šventės dalyvius: jie galėjo susipažinti su Zoologijos muziejaus ekspozicija, pasigrožėti nuostabia LUTUČIUKŲ klubo narių padarytų darbelių apie lututę paroda, pasivaikinti šventės organizatorių suruoštomis vaišėmis.

Renginio nuotaiką, dvasią ir tikslą įprasmino Kėdainių rajono savivaldybės ekologo Kazimiero Šidlausko

Renginio salė buvo perpildyta. Lutučiuokų klubo nuotrauka

tavo, Švenčionėlių, Biržų, Rokiškio, Druskininkų ir kt. – į renginį sugužėję daugiau nei 450 vaikų, jų tėvelių, mokytojų ir svečių. Geros nuotaikos ir šventinio entuziazmo nesugadino net tai, jog Zoologijos muziejaus salėje negalėjo tilpti visi norintieji – teko geroakai pasispausti, pastovėti.

Į šventę vaikučiai atvyko netuščiomis – kiekvienas atsivežė po darbelį, skirtą Pasaulinei Žemės dienai. Renginio dalyvius pasveikino aplinkos ministras Artūras Paulauskas bei Kauno meras Andrius Kupčinskas. Svečių ir renginio vedėjų – „Lutučiuokų“ klubo vadovės L. Marmaitės-Snitkienės bei žurnalo personažo pelėdos lututės (Kauno lėlių teatro aktorius Remigijus Endriukaitis) – kalbas keitė nuotaikingos Veronikos Povilionienės dai-

ir visos salės susikibus už rankų ištarti priesaikos žodžiai: „Aš, Lietuvos ir šios Žemės gyventojas, tos brangiausios Žemės, kurią kasdien mindome po savo kojomis, tačiau mes čia nusprendžiame ir pasižadame ją tausoti bei globoti, mes atėjome čia, kad pasakytume visiems, jog sustabdysime tuos, kurie niokoja gamtą, nesvarbu, kas tai būtų – ar prezidentas, ar ministras, ar tėtis ir mama, ar geriausias draugas. Mes esame čia Žemės piliečiai ir pasižadame visomis išgalėmis ginti savo Žemę, ginti savo teisę į švarią aplinką, mes norime palikti Žemę dar gražesnę.“

LUTUČIUKŲ klubo informacija

Sunkiū metu gyventi turime taupiau

Jau dvejus metus Vilniuje gyvenančiam danų režisieriui ir scenaristui Allanui van O. T. Andersenui labai patinka, kad „Lietuvoje viskas kasdien tiesiog verda“, todėl grįžti į savo ramią ir ekonomiškai klestinčią gimtinę jis kol kas nesiruošia. Daugelis iš mūsų taip pat gali paliudyti, kad Lietuvoje, ypač didžiuosiuose miestuose, tikrai „viskas verda“. Pavyzdžiui, į gatvę einame kaip į frontą – per savaitę sumušė ir apiplėšė du šių eilučių autoriaus pažįstamus žmones. Panaši situacija ir aukščiausiuose valdžios ešalonuose, kur vyksta nuolatinės grumtynės dėl postų, įtakos sferų ar žemės lopinėlio prie jūros. Todėl scenaristams, ekstremalams ir kriminalinių istorijų mėgėjams Lietuvoje tikrai neturėtų būti nuobodu. Tačiau visi kiti greičiausiai pageidautų, kad „virimo procesas“ būtų lėtesnis ir labiau prognozuojamas. Tam turbūt pritartų ir Lietuvos miškininkai, kadangi „virinimu“ medžio augimo nepaskubinsi – gali tik kokį miškininką apšutinti. Galbūt, kai kas to ir siekia, nes temperatūra valstybinių miškų sektoriuje pasiekė tokį lygį, jog sistema gali perkaisti ir užstrigti. O tada aktyviai pradėtų veikti privatizavimo ir intrigų meistrai, kurių tikslas vienas – pinigai (šiuo atveju valstybiniuose miškuose esanti mediena). „Žaliosios Lietuvos“ žurnalistas Tautvydas Trumpa domėjosi, kaip „verdančiame Vilniuje“ jaučiasi Vilniaus miškų urėdijos miškininkai, kuriems vadovauja urėdas Raimondas Ribačiauskas.

Tautvydas TRUMPA
ŽL korespondentas

MOKSLINĖS KRYLOVO PASAKĖČIOS STUDIJOS

Vilniaus miškų urėdijos urėdo Raimondo Ribačiausko nuomone, normalų miškininkų darbą trikdo netikrumas dėl valstybinių miškų sektoriaus ateities. Miškas yra svarbus ne tik šalies ūkiui, bet ir visuomenei, gamtinių ekosistemų stabilumo palaikymui. Kartais susidaro įpūdis, kad nemaža visuomenės dalis nesuvokia miško daugiafunkcinės paskirties: vieni norėtų, kad miškas iš viso nebūtų kertamas, o kiti reikalauja kirsti vis daugiau. Bandydami suderinti šiuos interesus, miškininkai dažnai neįtinka nei vienai, nei kitai pusei. Galiausiai tuo bandoma pasinaudoti, rengiant įvairias studijas, kuriose miškininkai dažniausiai piešiami juodomis spalvomis, prikišant jiems korupciją, savanaudiškumą ir neefektyvų valstybinio turto (miško) naudojimą. Tuomet peršasi išvada, kad visų problemų priežastis – patys miškininkai, kuriuos išvaikius išsispresėtų ir visos problemos.

„Jokiu būdu neteigiū, kad dabartinė valstybinių miškų valdymo sistema yra tobula, ir jos nereikia tobulinti. Tačiau į klausimą, kaip tobulinti, kad būtų geriau valstybei ir visuomenei, kol kas nei viena studija neatsakė. Šiuo metu kaip toj Krylovo pasakėčioj – valstybinių miškų „vežimą“ kiekviena suinteresuota grupelė traukia į save, o tas „vežimas“ – nė iš vietos“, – sakė R. Ribačiauskas.

KODĖL MUMS REIKIA VALSTYBINIŲ MIŠKŲ?

Tradiciskai žemės ūkio paskirties žemė Lietuvoje buvo privati, o didesnė dalis miškų – valstybiniai. Dabar vis dažniau girdime raginimus didinti privačių miškų plotus, aišku, valstybinių miškų sąskaita, nes privačiuose miškuose ūkininkaujama efektyviau.

Kritikuojant valstybinius miškininkus šalia pramoninkų labai garsus ir privačių miškų savininkų asociacijos balsas. Raimondo Ribačiausko nuomone, spręsti apie ūkininkavimo miške efektyvumą pagal pinigų kie-

kį, kurį privatizavimas įsideda į kišenę iškirto plynai brandų miškų, būtų didelė klaida. Pirmiausia, dauguma dabartinių miškų savininkų miškų nesodino ir neaugino, todėl neturėjo su tuo susijusių išlaidų. Jie tik atsiėmė (kai kas nusipirko) miškus, juos iškirto ir pardavė medieną. Tikslų duomenų apie privačiame sektoriuje iškirto miškus, parduotą medieną ir sumokėtus mokesčius nėra. Kiek privatizavimas investuoja į miškų atkūrimą ir priežiūrą – taip pat neaišku. Ar privatizavimas rūpi kelių remontas, miškų pritaikymas visuomenės poilsiui, gamtosauginių reikalavimų įgyvendinimas, turbūt, net klausti neverta. Be to valstybinis miškų sektorius miško savininkams teikia nemokamas paslaugas gaisrų gesinimo, konsultavimo, miško apsaugos srityse. „Jeigu pripažįstame, kad miško rekreacinė ir gamtosauginė vertė yra keleriopai didesnė už jame esančios medienos vertę, tai ir ūkininkavimo miškuose efektyvumas turi būti visai kitaip vertinamas“, – sakė Vilniaus miškų urėdijos urėdas R. Ribačiauskas.

Urėdo nuomone, valstybinio miškų sektoriaus kritikai dažnai nutyli esminius jo privalumus. Pirmia, valstybinis miškų sektorius garantuoja nepertraukiamą miško išteklių naudojimą ir atkūrimą, stabilų medienos tiekiamą medienos perdirkėjams. Antra, miškininkai nuosekliai įgyvendina šalies gamtosauginių įstatymų ir ES direktyvų reikalavimus, užtikrina miškų ekosistemos gyvybingumą. Trečia, vykdo aktyvią visuomenės aplinkosauginio švietimo veiklą, sudaro palankias sąlygas visuomenės poilsiui valstybiniuose miškuose. Kvirta, atlieka tokius darbus, kurie daugelyje pasaulio valstybių finansuojami iš biudžeto, t. y. miško rekreaciniai darbai, kelių remontas, gaisrų gesinimas, miškų apsauga ir t. t.

PASAULINĖS EKONOMIKOS NEGALAVIMAI PALIETĖ IR MIŠKŲ URĖDIJAS

Urėdo nuomone, jokia įmonė negali būti garantuota, kad susiklosčius nepalankioms aplinkybėms, ji nepatirs nuostolių ar nebankrutuos. Bankrutuoja ne tik smulkios įmonės, bet ir tarptautinės korporacijos. Skirtumas

tik toks, jog bankrutavus didelei įmonei ir pasekmės būna skaudesnės.

Gali vykdyti kokias nori reformas, tačiau idealios, nuo visų negandų apsaugotos įmonės modelio nesukursi. Pasaulyje taip pat nėra dviejų valstybių, kur būtų vienodas valstybinių miškų valdymo modelis – kiekviena valstybė suranda sau tinkamiausią. Be to, įmonės darbo sėkmę lemia ne tiek valdymo modelis, kiek vadyba, darbuotojų sugebėjimai, šalies ekonominė būklė, o stiprėjant globalizacijos procesams – ir pasaulinės ekonomikos veiksniai.

Šiuo metu pasaulio ekonomika išgyvena sąstingį, pastebimas statybų pramonės, kuri yra svarbi medienos vartotoja, nuosmukis. Dėl to ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje krito medienos kaina.

„2007 metų viduryje išaugę medienos kainos, šių metų pirmajame ketvirtyje katastrofiškai nukrito. Šiuo metu malčių ir popiermedžių pardavimas miškų urėdijoms darosi nuostolingas“, – sakė urėdas R. Ribačiauskas. Tam įtakos turi ir išaugusios miško ruošos kainos, kurios pasiekė ir net viršijo miško ruošos įkainius Europos Sąjungoje. Miško ruošos įmonės motopjūklinėms mokėjo mažas algas, todėl jie patraukė ieškoti didesnio uždarbio, o miško darbininkų pradėjo trukti. Šiuo metu miško ruošos įmonės naudojami situacija ir kelia miško ruošos kainas.

„Tačiau tai nėra jokia pasaulio pabaiga, nes panašioje situacijoje, staugiai nukritus medienos kainoms, miškų urėdijos buvo atsidūrusios prieš 12 metų, tačiau išgyveno. Išgyvens ir ši karta, bet reikia tik adekvačiai reaguoti į susidariusią situaciją ir operatyviai priimti sprendimus“, – sakė Raimondas Ribačiauskas.

Aišku, galima nieko nedaryti arba priimti tokius sprendimus, kurie dar labiau pablogintų miškų urėdijų padėtį. Pavyzdžiui, Vyriausybė gali patenkinti asociacijos „Lietuvos mediena“ norą pirkti iš urėdijų žaliavą dirbtinai sumažintomis kainomis ir pastūmėti urėdijas į bankrotą.

RINKA REIKALAUJA LANKSTUMO

Natūralu, kad iškilus finansiniams sunkumams, pradedame gyventi taupiau. Urėdo R. Ribačiausko nuo-

Jei medienos kainos laikinai nukrito, tai nereiškia, jog dėl to kaltas miškų valdymo modelis.

Laimio ŽMUIDOS nuotrauka

Miškų urėdas R. Ribačiauskas pataria sunkiu metu gyventi taupiau.

Vilniaus miškų urėdijos nuotrauka

mone, taip šiuo metu turėtų elgtis ir valstybinio miškų sektoriaus įmonės. Miškų urėdijoms pirmiausia reikėtų atsakyti tų išlaidų ir darbų, kuriuos galima atidėti vėlesniam laikui, kai pagerės ekonominė situacija. Pavyzdžiui, galima pakoreguoti privalomųjų darbų apimtį nedarant žalos miškui, laikinai pristabdyti tokius darbus kaip 2 ir 3 eilės šviesinimo ir valymo kirtimai, kasmetinis kvartalinų linijų atnaujinimas, sumažinti investicijas į kelių remontą ir t. t., aišku, pirmiausia reikia įvertinti investicijų tikslumą ir kapitalo renovacijos būtinumą. Tačiau direktyvinius sprendimus turėtų priimti Generalinė miškų urėdija.

Staiga nukritus medienos kainoms, sustojo ir prekyba žaliavine mediena. Taip atsitiko visų pirma dėl to, kad prekybos apvaliaja mediena taisyklės yra nelankstios ir nepritaikytos

dirbti sudėtingomis greitai besikeičiančiomis rinkos sąlygomis. Daugelis urėdijų veiklą reglamentuojančių aktų yra gana nelankstūs. Dėl to tenka objektyviai pripažinti, kad privatus sektorius sudėtingose rinkos situacijose yra lankstesnis.

Nemažiau rūpesčių miškininkams šiuo metu kelia ir praėjusiais metais padidinta nenukirto miško kaina, nes pagal tai skaičiuojamos lėšos, kurias miškininkai privalo skirti privalomųjų darbų atlikimui. Kritus medienos kainoms, urėdijų pajamos taip pat ženkliai sumažėjo, ir jos nebeįsigaivinti tiek lėšų privalomiesiems darbams. „Neatsižvelgiant į šias aplinkybes ir nemažinant nenukirto miško kainos, būtų skatinamas dirbtinis miškų urėdijų bankrotas“, – sakė Vilniaus miškų urėdijos urėdas Raimondas Ribačiauskas.

Alternatyva

NR. 24

Apsikeitimas svetingumu

Ar jums kada nors yra tekę pajusti, kad aplankius nepažįstamą šalį ar tam tikrą vietovę, apžiūrėjus jos įžymybes ir kelias dienas pagyvenus viešbutyje taip ir nieko nesužinojote apie aplankytos vietos žmones bei jų kultūrą? Turbūt daugumai mūsų teko tai patirti.

Romuald BOKĖJ ir *Be Welcome*

Šiuolaikinė turizmo industrija keliaujantiems turi daug patrauklių pasiūlymų: nuo patogių kelionių lėktuvais, traukiniais, autobusais iki aukščiausio aptarnavimo viešbučių, profesionalių miesto gidų, įvairių pramogų, muziejų, suvenyrų parduotuvių. Susidaro įspūdis, kad šiuolaikinis turistai gali lengvai ir greitai pažinti visą pasaulį, pasinaudodamas turizmo industrijos paslaugomis – tam tereikia turėti pinigų ir kažkiek laiko.

Tačiau ar tikrai įmanoma pažinti kitą kultūrą, nukeliavus, sakykim, į Indiją dviem savaitėms, apsisojant komerciniuose viešbučiuose, vakarienėjant restoranuose, kurių valgiai vietiniams gyventojams net nėra įperkami (nes šie yra skirti daugiausia turistams) bei apvaikščiojant visus vietinius muziejus ir architektūrinius stebuklus, kurie dažnai neturi nieko bendro su šiuolaikiniu vietinių žmonių gyvenimu, o yra tik masalas turistams, kurių dėka turizmo paslaugų firmos skaičiuoja pelną?

Šiuolaikiniai turistai daugeliu atvejų prasilenkia su vienu svarbiu aspektu: tikroji – ne komercinė ir ne istorinė, o šiuolaikinė kultūra bei vietovės dvasia gali būti pažinta tik bendraujant su vietiniais. Turbūt tik per nuoširdų nekomercinį bendravimą galima iš tikrųjų pažinti naują šalį taip, kad būtum visiškai patenkintas savo kelione.

ALTERNATYVA TRADICINIAM TURIZMUI

Todėl pastaruoju metu daugėja bendruomenių, siūlančių keliaujantiems užpildyti šią nišą – t. y. susitikti su vietiniais gyventojais, ir, kas ne mažiau svarbu, apsisoti šių naujų žmonių namuose. Nemokamai.

Įsivaizduokite: atvažiuojate į nepažįstamą jums miestą – tarkim, Paryžių – ir vietoj to, kad ieškotumėte taksi, jūs susitinkate su žmogumi, kuris jūsų ten jau laukia.

Įsivaizduokite, kad vietoje to, kad sektumėte nurodymus knygoje-gide, jūs esate pakviesti į mėgstamiausią jūsų šeimnininko restoraną. Įsivaizduokite, kaip šilta yra svečiuotis pas savo naujus draugus, palyginus su beasmeniu kambariu viešbutyje.

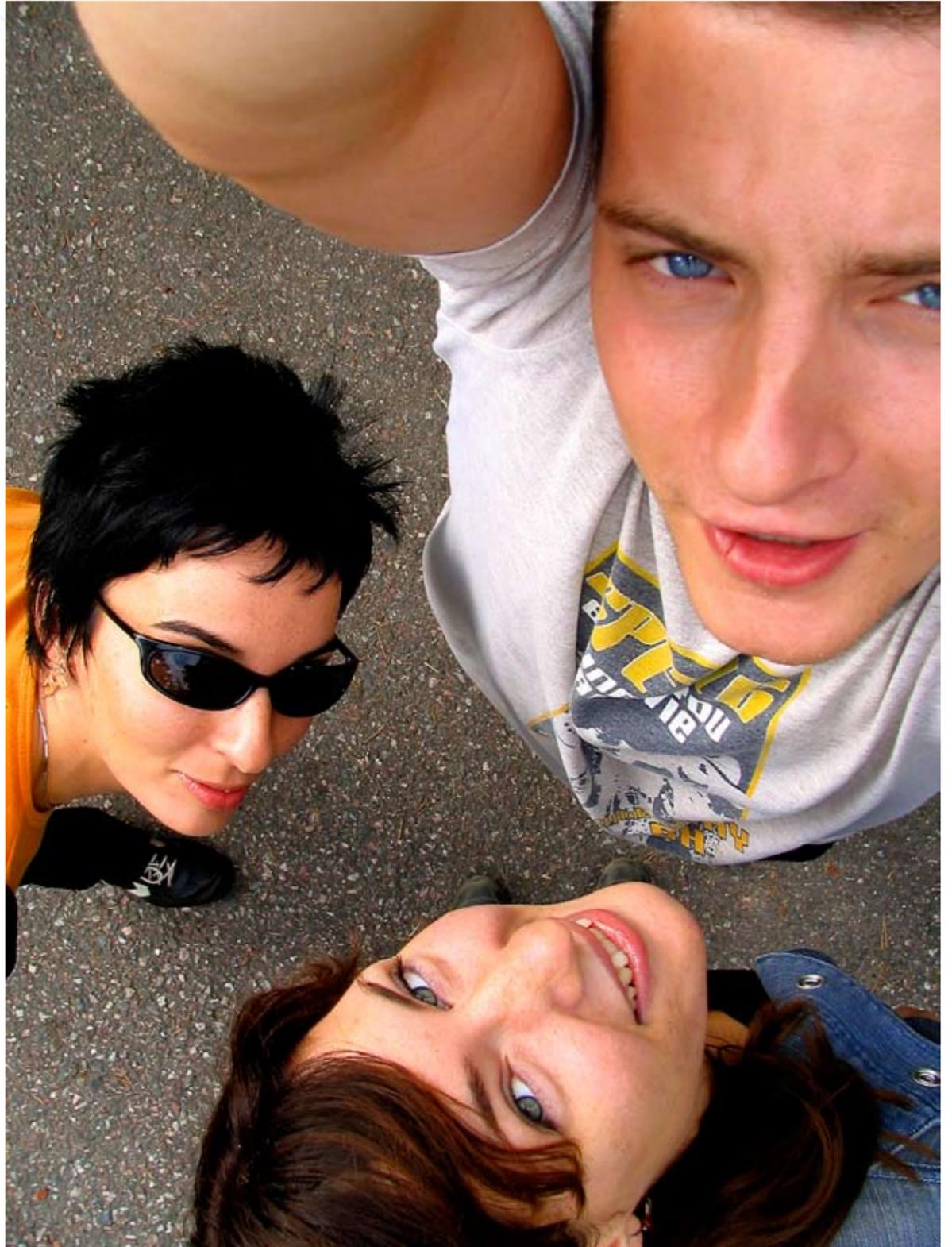
Visa tai nemokamai siūlo apskeitimo svetingumu tinklai. Galioja tik vienas principas (nors ir tas nėra būtinas) – jei jums patinka pažindintis su naujais žmonėmis bei nakvoti nemokamai jų namuose, jums taip pat rekomenduojama padėti kitiems keliaujantiems, kai patys esate namie. Jei turite nors truputį vietos savo namuose, galite pasiūlyti priimti keliautojus, ir ne taip jau svarbu, ar tai būtų patogi lova, ar čiužinys, ar kušetė, ar tiesiog šiek tiek vietos ant grindų. Jei suteikti nakvynę kitiems keliautojams neturite galimybių ar tiesiog didelio noro, visada galite apsiriboti kvietimu pavakarieniauti arba aprodyti svečiui miestą, pasiūlyti prisijungti prie vakarėlio ir pan.

„EMOCIONALUS TURIZMAS“

Taigi, ką vis dėlto reiškia „apsikeitimas svetingumu“ bei kodėl tai yra nepakeičiama alternatyva tradiciniam turizmui?

Įsivaizduokite: atvažiuojate į nepažįstamą jums miestą – tarkim, Paryžių – ir vietoj to, kad ieškotumėte taksi, jūs susitinkate su žmogumi, kuris jūsų ten jau laukia. Įsivaizduokite, kad vietoje to, kad sektumėte nurodymus knygoje-gide, jūs esate pakviesti į mėgstamiausią jūsų šeimnininko restoraną. Įsivaizduokite, kaip šilta yra svečiuotis pas savo naujus draugus, palyginus su beasmeniu kambariu viešbutyje.

Apsikeitimas svetingumu (arba svetingumo paslaugos) yra pagrindinis centralizuotai organizuotų socialinių tinklų variklis, kur abipusiu laisvu susitarimu yra suteikiama nemokama

Pastaruoju metu daugėja svetingumo bendruomenių, siūlančių nemokamą nakvynę. Nuotrauka iš www.sxc.hu

du arba šeima), dažniausiai sąvoka yra vartojama keliautojo ir ji nemokamai pas save priimančio nepažįstamo jam šeimnininko santykiui apibrėžti.

Lenkijos sociologė Paula Bialski vadina tai „emocionali turizmu“, kadangi svečių bei jų šeimnininkų pažintys svetingumo pagrindu iš tikrųjų dažnai apima daug jausmų, ir tai greičiausiai yra vienas charakteringiausių apskeitimo svetingumu bruožų, kuris nubrėžia aiškią ribą tarp tokių svetingumu pagrįstų kelionių ir komercinių (turistinių) išvykų.

Su interneto išvystymu tokios svetingumo paslaugos nutolo nuo pradinės idėjos turėti tinklų narių kontaktinę informaciją atspausdintuose katalo-

guose, ir šiuo metu didžioji dauguma svetingumo tinklų narių naudoja svetainių žinučių mechanizmą arba elektroninį paštą susisiekimui su kitais nariais. Dėl to nuo 2000-ųjų metų šie tinklai, kurie skiriasi savo operacine struktūra, dizainu bei geografiniu dėmesio centru, pradėjo sparčiai augti, ir 2008 metų vasario mėnesį jau jungė apie 800 000 narių.

Kodėl vis dėlto žmonės jungiasi į socialinius apskeitimo svetingumu tinklus? Turbūt galima išskirti keletą veiksnių, kurie skatina žmones tapti tam tikro tinklo nariais bei kurie vėliau įtakoja socialinio bendravimo kokybę.

Apsikeitimas svetingumu

Pradžia priedo 1 psl.

Dažniausiai žmonės pageidauja:

- susipažinti su įdomiais, atvirais žmonėmis;
- susitikti su vietiniais gyventojais bei pačiam pabūti „vietiniu“, t. y. pamatyti vietovę ten gyvenančių žmonių akimis;
- sutaupyti pinigų nakvojant nemokamai;
- lanksčiau ir laisviau planuoti savo keliones;
- įgyti naujų vertingų kontaktų ir siekti efektyvaus socialinio bendravimo;
- pagerinti užsienio kalbų žinias.

Visa tai yra imanoma naudojantis apskeitimo svetingumu tinklų paslaugomis, o įprastas turizmas vargu, ar galėtų pasiūlyti šiuos dalykus keliaujančiam – ypač tam, kuris turi labai ribotą pinigų sumą.

BENDRUOMENĖS

Šiuo metu egzistuoja nemažai apskeitimo svetingumu bendruomenių, tačiau reikšmingiausi tinklai yra šie:

- HospitalityClub.org
- CouchSurfing.com
- BeWelcome.org
- Servas.org
- GlobalFreeLoaders.com

Nors visi šie projektai, sukurti skirtingų keliautojų iš viso pasaulio, turi įvairių tarpusavio skirtumų, jie visi turi vieną panašią viziją: sukurti žmonių tinklą, kuriuo naudojantis skirtingi Žemės gyventojai galėtų susitikti vieni su kitais, apskeisti patirtimis bei susipažinti su kitomis kultūromis ir šalimis. Visų šių tinklų pagrindinis variklis yra nemokama nakvynė, o vienas aukščiausių tikslų – taikos ir tolerancijos pasaulyje skatinimas.

Beje, reikia skirti mažiausiai tris šių tinklų narių pogrupius: pirmasis yra paprastieji nariai, antrasis – tai savanoriai, kurie ir tvarko visus su svetainių funkcionavimu susijusius reikalus, ir trečiasis pogrupis – tai vadovybė, kuri dažniausiai susideda iš lyderio ir „labai aktyvių“ savanorių. Ši grupė yra atsakinga už įvairius tinklo funkcionavimo sprendimus, savanorių komandų valdymą ir pan.

HOSPITALITY CLUB

Hospitality Club yra turbūt populiariausias šiuo metu svetingumo tinklas Lietuvoje. Šis projektas, gimęs Vokietijoje, yra taip pat žinomiausias Europoje bei turi 390 000 narių 219 pasaulio šalių. Vienas išskirtinių šio tinklo bruožų yra tas, kad jame egzistuoja pusiau automatinis žinučių tikrinimo mechanizmas (angl. *spamcheck*), kurio tikslas yra neleisti įvairių tipų bruklams pasiekti tinklo nario ateinančių žinučių dėžutę; kadangi šio mechanizmo funkcionavimas reikalauja ir patikimų tinklo savanorių įsikišimo ir patvirtinimo, žinutės dažnai vėluoja; be to, yra keliamas asmeninio privatumo klausimas. Bendrai, šis tinklas pasižymi stipria ir draugiška bendruomene, kuri kasmet organizuoja dideles *Hospitality Club* narių vasaros ir žiemos stovyklas.

COUCH SURFING

Couch Surfing yra jauno amerikiečio keliautojo projektas, kuris šiuo metu išaugo į didžiausią apskeitimo svetingumu bendruomenę, turinčią 400 000 narių 223 šalyse. Šis tinklas dėl savo lengvo ir patrauklaus svetainės dizaino ir struktūros dažnai vadinamas labiau draugų suradimo, o ne keliautojų tinklu. Saugumo požiūriu šis tinklas yra kiek geresnis pasirinkimas nei *Hospitality Club*, nes be komentarų nariams sistemos, *Couch Surfing* taip pat suteikia nariams galimybę laiduoti už savo draugus ir patikimus tinklo narius. Šis tinklas yra labiausiai paplitęs JAV, tačiau pastaruoju metu sparčiai populiarėja ir Europoje.

SERVAS

Servas yra seniausias apskeitimo svetingumu tinklas (įsteigtas 1949 metais). Šis projektas yra stipriai paremtas pacifizmo idėjomis ir yra užregistruotas kaip ne pelno siekianti nevyriausybinių organizacija, kurią pripažįsta net Jungtinės Tautos (JT): *Servas* atstovai reguliariai dalyvauja JT konferencijose konsultantų pareigose. Šio tinklo vadovybė taip pat dalyvauja labdarinigoje veikloje ir organizuoja pagalbos žemės drebėjimo ir cunamio aukoms stovyklas.

Tiesa, šis tinklas nuo kitų svetingumo bendruomenių skiriasi tuo, kad nenori atsisakyti popierinių katalogų su narių informacija, o daugumai norinčių prisijungti prie tinklo yra organizuojami asmeniniai interviu. Tai pasunkina naujų narių įregistravimą, tačiau padidina saugumą. Už spaus-

Vienas progresyviausių šiuo metu apskeitimo svetingumu tinklų yra *Be Welcome*.
Be Welcome nuotrauka

dintus katalogus taip pat imamas nedidelis mokestis.

GLOBAL FREE LOADERS

Global Free Loaders savo funkcionavimu panašūs į *Hospitality Club* ir *Couch Surfing* tinklus, tačiau turi mažiau narių bei yra labiau paplitęs Australijoje ir JAV. Vienas išskirtinių bruožų – galimybė išsiųsti prašymą dėl nakvynės viena žinute visiems tam tikros vietovės nariams (angl. *massmailing*) – tokios sistemos nėra aukščiau paminėtuose tinkluose.

BE WELCOME

Vienas progresyviausių šiuo metu apskeitimo svetingumu tinklų yra *Be Welcome*. Apie jį – kiek plačiau.

Be Welcome – pirmasis atviro kodo apskeitimo svetingumu tinklas

Iš esmės, šis tinklas gimė iš idėjos patobulinti ir demokratizuoti *Hospitality Club* tinklą. Jį įkūrę žmonės – tai buvę aktyvūs *Hospitality Club* savanoriai, kurie liko nepatenkinti tinklo vadovybės darbu ir principais. Šie savanoriai nesutiko su nuostata, kad tokio tipo tinklui reikalingas vienas lyderis, kuris kontroliuotų savanorių komandas; taip pat buvo pasigesta atviro programavimo, finansinių reikalų aiškumo ir viešo jų matomumo bei legalaus organizacijos pagrindo. Todėl 2006 metų liepos mėnesį Prancūzijoje buvo įregistruota *Be Volunteer* organizacija, kurios pagrindiniu projektu ir tapo *Be Welcome*. 2007 metų rudenį *Be Welcome* tapo pirmąją nekomercine kelionių ir svetingumo žiniatinklio svetaine, visiškai valdoma atviro kodo programinės įrangos – taip buvo žengtas dar vienas svarbus žingsnis demokratiškų bei nekomercinių sprendimų link.

Visų šių tinklų pagrindinis variklis yra nemokama nakvynė, o vienas aukščiausių tikslų – taikos ir tolerancijos pasaulyje skatinimas.

Be Welcome nuotrauka

Ruonių jauniklių žudynės turi būti sustabdytos

Europoje jau visą mėnesį vyksta protesto akcijos dėl ketinimo Baltojoje jūroje nužudyti 100 000 ruonių jauniklių.

Visas pasaulis bejėgiškai stebi ruonių jauniklių žudynes Kanadoje, tačiau toks pats likimas šiemet laukia ir tūkstančių žinduolių, gyvenančių visai netoli mūsų – Baltojoje jūroje. Norvegijos kompanija „GC Rieber Skinn AS“ iš Rusijos įsigijo 26 500 ruonių medžioklės kvotą. Tai suteikia norvegams galimybę nužudyti 66 250 jauniklių (vieno suaugusio ruonio gyvybė yra prilyginama 2,5 jauniklių) Nėgana to, Rusijos gyvūnų teisių šalininkų duomenimis kompanija ketina išsiderėti, kad skaičius būtų padidintas iki 100 000. Visame pasaulyje vyrauja vienas žudymo metodas – jaunikliai yra tiesiog uždažomi iki mirties – tokiu būdu nesugadinamas kailis.

Balandžio 11 dieną, 13 val. vyks akcija prie Rusijos ambasados Vilniuje (Latvių g. 53/54), kuria prie tarptautinio protesto prisijungs Lietuvos žmonės bei nevyriausybinių organizacijų, nepritariančių ruonių jauniklių skerdynėms. Balandžio 10 dieną savo nepitarimą ruonių žudymui išreiškė ir Lenkijos, Estijos, Ispanijos, Suomijos, Vokietijos, Ukrainos bei Rusijos piliečiai. Ruonių jauniklių medžioklės uždraudimas Rusijoje buvo svarstomas dar 2000 metais ir sulaukė didelio pritarimo, tačiau deputatų sprendimą vetavo tuometinis Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas. Dmitrijus Medvedevas, kuris kovo 2 dieną laimėjo Rusijos prezidento rinkimus bei gegužės mėnesį pradės eiti Rusijos prezidento pareigas, yra įsakęs parengti valstybinį nutarimą apriboti pramoninės medžioklės Rusijos teritorijoje mastus bei visiškai uždrausti ruonių jauniklių žudymą. Viso pasaulio gyvūnų teisių aktyvistai savo peticijomis bei akcijomis prašo nedelsiant nutraukti vykstančią „medžioklę“ bei kuo greičiau priimti įstatymus, pažabosiančius šį nehumanišką pelnytos būdą.

Dažnai laukinių gyvūnų žudymas pateisinamas kaip vienintelis būdas reguliuoti populiacijas, tačiau iš tiesų tai tėra pelno troškimas. Tūkstančius metų žmonės sumedžiodavo

Kasmet pasaulyje nužudomi šimtai tūkstančių stambiųjų žinduolių – banginių, delfinų, ruonių, lokių, kengūrų... Rūšių sąrašą galima tęsti ir tęsti. XXI amžiuje toks karas prieš laukinę gyvūniją turi išnykti, nesvarbu, kur jis vykėtų.

Nuotrauka iš www.boycott-canada.com

Laima Vaikulė:

„Reikalauju Rusijos valdžios uždrausti ruonių jauniklių žudynes. Jie yra tokie patys kaip ir žmonių naujagimiai, jie verkia atskirti nuo motinų.“

Vladimiro MELNIKO nuotrauka

tik tiek gyvūnų, kiek buvo būtina išgyvenimui, tačiau XX amžiuje išbėgėjo milžiniškų mastų skerdynės. Pavyzdžiui, per pastarąjį penkmetį Kanadoje buvo nužudyta apie 1 milijoną ruonių. Rusija yra vienintelė šalis, kurioje vis dar neuždrausta 2–12 dienų amžiaus jauniklių medžioklė (tokio amžiaus ruoniukų kailiukas yra visiškai baltas, o vėliau papilkėja ir praranda vertę kailių rinkoje), tad užsienio kompanijų susidomėjimas Rusijos ruoniais yra savime suprantamas.

„Ruonių jauniklių žudymas yra ne darbas, o degradacija. Blaiviam žmogui net šio proceso stebėjimas kelia šurpą: jauniklių bei juos ginančių motinų klyksmai yra nepakeliami. Todėl medžiotojai geria prieš medžioklę. Dar daugiau jie geria po jos. Tad toks „darbas“ tikrai nesprenžia pajūrio žmonių socialinių problemų, nes didžiąją dalį savo kelių mėnesių uždarbio jie paprasčiausiai prageria“, – savo pranešimuose rašo Rusijos gyvūnų teisių aktyvistai. Taip pat jie teigia, kad „Archangelsko srityje derėtų vystyti ekologinį turizmą – tai būtų kur kas pelningiau ir humaniščiau, o medžiotojai galėtų skirti jėgas kovai su brakonieriais bei teritorijos priežiūrai“.

Kovo mėnesį Rusijoje vykusioje protestų bangoje dalyvavo ir šalies žvaigždės bei žurnalistai (Laima Vaikulė, Andrejus Makrevičius, Konstantinas Raikinas, Olegas Gazmanovas, Jurijus Antonovas, Aleksandras Rozenbaumas, Ilja Lagutenko, Nikolajus Drozdovas, Viktoras Gusevas, Klara Novikova ir kiti). Peticiją pasirašė 335 000 žmonių. Paradoksalu, kad akivaizdžiai šylančio klimato bei itin sparčiai nykstančios bioįvairovės laikais kailininkystei yra paaukojami šimtai tūkstančių laukinių ir milijonai naminių gyvūnų. Žiemos vis šiltesnės, tačiau kailinių mados pramonė nesustoja – ją palaiko pasiturinčių žmonių bei ambicingų dizainerių užgaidos. Kiekviena valstybė privalo priimti atsakomybę už gamtą ir savo veiksmus bei visais įmanomais būdais skatinti bei siekti darnaus vystymosi, kuris neįmanomas be pagarbos gyvybei. ES šalyse ruonių jauniklių produktų importas uždraustas, o pastaraisiais metais sparčiai judama link itin griežtos ruonių (ne tik jauniklių) produkcijos kontrolės.

Parengė iniciatyvinę grupę „Gerbk gyvūnų teises“ www.gyvunuteises.lt

Masiniam vartojimui skirti elektromobiliai Didžiojoje Britanijoje pasirodys jau šiais metais

Jau kurį laiką netylant kalboms apie elektromobilius, kol kas dar nei vienas nepasiekė masinio vartojimo rinkos. Šiuo metu planuojama, jog pirmasis tokio tipo automobilis Didžiąją Britaniją pasieks jau šių metų paskutinįjį ketvirtį. Tai bus norvegų gamybos „TH!NK city“, kuris pirmą kartą auditorijai buvo pristatytas „2008 Geneva Motor Show“ parodoje. „TH!NK city“ yra dvivietė transporto priemonė, pasiekianti maksimalų 104 km/h greitį, iki 50 km/h įsibėgėja per 6,5 sekundes, iki 80 km/h – per 16 s – tai yra pagirtinos charakteristikos miesto sąlygomis. „Mažylis“ galės nuvažiuoti 200 km atstumą su vienu 10 valandų trunkančiu akumulatoriaus įkrovimu – įkrauti jį bus galima iš bet kokios buitinės elektros rozetės. Eksploatacijos išlaidos žada būti tikrai neįprastos – preliminariais duomenimis elektros išlaidos 1000 km sudarys apie 40 lt. „TH!NK city“ gamyba prasidėjo lapkričio mėnesį Norvegijos gamykloje

Oslo priemiesčiuose. Šiais metais gamykla turėtų pasiekti visą pajėgumą – 3500 automobilių per vieną pamainą (gamykloje per parą dirba dvi pamainos).

95 procentai „TH!NK city“ konstrukcijos yra sudaryta iš perdirbamų medžiagų. Pati transporto priemonė tenkina griežtus Europos ir JAV saugumo reikalavimus tiek miesto, tiek greitkelio sąlygomis. Joje sumontuota ABS stabdžių sistema, oro pagalvės, trijų tvirtinimo taškų saugos diržai su įtempėjais.

„Priešingai nei kiti ekonominės klasės keturračiai elektromobiliai, kurie neturėjo didelio pasisekimo Didžiojoje Britanijoje, „TH!NK city“ yra tikras automobilis – reali alternatyva vairuotojams, norintiems važinėti nulinėmis emisijomis pasižyminčiu automobiliu“, – sako Ričardas Blandelas (Richard Blundell), „TH!NK city“ padalinio vadovas. Jis pažymi: „Kuriant automobilį esminis aspektas buvo rūpinimasis

aplinka. Jis ne tik draugiškas aplinkai – jis taip pat pasižymi puikiomis perdirbimo galimybėmis.“

Kompanijos inžinieriai, projektuotojai ir vadovai vadovavosi tikslu naudoti švarias perdirbamas medžiagas ir ekologiškus gamybos procesus. Prietaisų skydą galima perdirbti šimtu procentų. Audiniai, kėbulas, važiuoklė, ventiliacijos vamzdžiai, klijai ir tvirtinimo elementai pagaminti iš perdirbamų medžiagų. Kėbulas pagamintas iš ABS (akrilonitrilo butadieno stireno) plastmasės. Ji ne tik ideali norintiems išvengti smulkių įbrėžimų ar įlenkimų, bet ir nereikalauja papildomo dažymo. Pasibaigus automobilio baterijų tarnavimo laikui, jas surenka tiekėjas.

Standartinę kiekvieno „TH!NK city“ įrangą sudaro vairo stiprintuvas, centrinis užraktas, 4 kW galingumo elektrinis šildytuvas, elektra valdomi langai ir veidrodėliai.

Papildoma įranga – oro kondicionierius, kaitintuvo laikmatis, elektra šildomas priekinis stiklas, stoglangis, garso įranga su CD grotuvu ir MP3 atkūrimo galimybe, USB, *Bluetooth* sąsajomis, navigacijos ir multimedijos sistemos, lengvo lydinio ratai, stogo laikikliai, vaikiškos kėdutės.

Preliminari „TH!NK city“ kaina bus apie 62 tūkstančiai litų (14 tūkstančių svarų). Tolesniuose kompanijos planuose yra „TH!NK Ox“ koncepcija, kuria remsis antrasis gamybos etapas. Šis automobilis bus gaminamas didesnės elektromobilio platformos pagrindu ir leis ant jos montuoti didesnės įvairovės kėbulus. Tikėtina, jog pirmosios automobilio versijos bus „crossover“ stiliaus penkiaviečiai. Kėbulų stiliai, tikėtina, bus kuriami atskirai Europos, Šiaurės Amerikos ir Azijos rinkoms.

Elektromobiliai bus pakraunami kaip mobilieji telefonai – iš įprastų elektros rozetčių.
Nuotrauka iš www.en.think.no

Ispanijos vėjo jėgainės pasiekė naują rekordą

Ispanijos vėjo jėgainių asociacija (*Asociación Empresarial Eólica, AEE*) pranešė, jog dėl blogo oro ir nedidelio energijos suvartojimo savaitgalio dienomis pasiekė užfiksuoti naują vėjo jėgainių energijos rekordą – trumpą laiko tarpą vėjo jėgainių gaminama energija sudarė 40,8 % visos Ispanijos suvartojamos elektros energijos galios. Kol kas tai re-

kordinis pasiekimas visame pasaulyje.

Tokį didelį santykinį vėjo energetikos galingumą lėmė Pasha pusiasalyje kovo 22 dienos vakarą siautęs galingas vėjas. Tuo laiku suminis Ispanijos vėjo jėgainių generuojamas galingumas sudarė 9,862 GW (kas sudaro 40,8 % visos valstybės tuo metu sunaudojamos elektros galios). Na, bent jau to-

kius duomenis pateikia *Red Eléctrica de España (REE)* – stambiausia elektros energijos tiekimo kompanija visoje valstybėje.

Vidutiniškai per šias tris savaitgalio dienas vėjo energija sudarė 28 % visos sunaudojamos elektros galios. Tuo tarpu rekordinis vėjo elektrinių galingumas (10,032 GW) pasiektas visai neseniai – kovo 4 dieną. Tačiau tuo metu buvo darbo diena, tad visos valstybės tuo metu sunaudojamos elektros energijos atžvilgiu, rekordinis vėjo energijos kiekis nebuvo didelis.

Reikia priminti, jog Ispanija, Vokietija ir Danija yra pirmaujančios valstybės pagal vėjo jėgainių skaičių ir jų galingumą visoje ES. Tačiau tik dabar Ispanijos vėjo jėgainių suminis galingumas prilygo valstybės hidroelektrinių pajėgumams, užfiksuotiems 2007 metais.

Be to, Ispanijoje vėjo jėgainės pamažu išstumia atominės elektrinės ir užima vis naujas teritorijas. O 2020 metais Ispanija planuoja patrigubinti energijos kiekius, išgaunamus iš atsinaujinančių energijos šaltinių.

Kuo daugiau blogo oro, tuo daugiau elektros energijos.

Andrejaus GAIDAMAVIČIAUS nuotrauka

Puslapis parengtas bendradarbiaujant su interneto svetaine www.technologijos.lt

Europoje planuojama gaminti kurą iš dumblių

Dumbliai pastaruju metu dažnai figūruoja įvairiose naujienose apie klimato sureguliuojamą ir naujas ekologiškas technologijas. Tikėtina, jog naujoji potenciali šio jūrų organizmo panaudojimo sritis – panaudojimas kaip alternatyvaus kuro šaltinio. Kompanija „GreenFuel Technologies“ neseniai paskelbė ketinimus statyti gamyklą Europoje, kurioje dumbliai bus perdirbami į kurą.

Naujojo alternatyviais energijos šaltiniais užsiimančios kompanijos sandorio vertė apie 92 milijonai dolerių. Šiuo metu „GreenFuel Technologies“ kuria dumblių bioreaktorių sistemas, kuriose pramonės išskiriamos anglies dioksido emisijos bus konvertuojamos į palyginti švarų biokurą, gaminamą iš atsinaujinančio šaltinio.

Pati kompanija kol kas nei patvirtino, nei paneigė šios informacijos apie savo planus Europoje. Tačiau kai kurių šaltinių teigimu, minėta sandorio vertė didžiąja dalimi priklausys nuo

bandomosios mažo masto gamyklos veiklos rezultatų. Šiuo metu bandomoji gamykla jau statoma, ir jei ji patenkins produktyvumo ir atsiperkamumo lūkesčius, projekto vertė gali gerokai padidėti.

Šiuo metu „GreenFuel Technologies“ atsigaua nuo anksčiau patirtų ekonominių sunkumų. Praėjusį birželį kompanija turėjo nutraukti savo trečiosios kartos dumblių auginimo komplekso Arizonoje veiklą. Dumblių augimo sparta buvo tokia didelė, jog sistemos pajėgumų neužteko tinkamai susidoroti su visa biomase. Maždaug tuo pat metu paaikėjo, jog dumblių surinkimo sistema kainuos dvigubai daugiau nei planuota. Dėl to kompanija turėjo perpus sumažinti savo personalo kiekį, o finansiniams sunkumams spręsti paskyrė naują vadovą Bobą Metkalfą (Bob Metcalfe), kuris taip pat yra vienas pagrindinių kompanijos investuotojų.

Kalifornijoje didžiausių pastatų stogai virs saulės jėgainėmis

JAV energijos srityje dirbanti kompanija *Southern California Edison* pradėjo įgyvendinti Saulės energijos projektą, kuris bus vienas iš pačių stambiausių visame pasaulyje ir pats stambiausias JAV. Kompanija nusprendė pastatyti Saulės elementus ant tuščių Kalifornijos gamyklų ir kitų didžiausių komercinių pastatų stogų – bendras užimamas plotas turėtų sudaryti daugiau nei 6 kvadratinis kilometrus.

Planuojamas suminis naujosios jėgainės galingumas – 250 MW. Tiek energijos galėtų užtekti 162 tūkstančiams gyvenamųjų namų. Tikimasi, jog Saulės energijos gaminama elektra padės įveikti labai dideles ener-

getines perkrovas, atsirandančias karštomis ir saulėtomis dienomis, kai gyventojai iki maksimumo naudoja kondicionierius.

Taip pat idėjos autoriai pažymi, jog milžiniško projekto metu pavyko beveik dvigubai sumažinti Saulės elementų kainą – nors projekto investicijos yra didžiulės, tačiau tai leis tikėtis pigesnės elektros energijos nei kad dabar vyraujanti vidutinė Saulės jėgainėse gaminamo kilovato kaina Kalifornijoje.

Įrengti visus fotoelementus planuojama per ateinančius penkerius metus. Pirmąją elektrą iš tokių elementų planuojama gauti jau šių metų rudenį.

Savaime prisipučiančios padangos – neišvengiama ateitis?

Jei kompanijos „Coda“ teiginiai realūs, tai jų šiuo metu kuriamos savaime prisipučiančios automobilių padangos (angl. *Self Inflating Tires*) gali tapti neišvengiama ateitimi automobilių vairuotojams. Jų veikimas pagrįstas paprastu peristaltinio siurblio principu: kiekvienoje padangos šoninėje sieneleje įmontuojamas specialus vamzdis. Užvažiavus ant vamzdžio, suspaudimo jėga varo aplinkinį orą į vidų, ir taip ratas užpildomas oru.

Specialus vožtuvas reguliuoja oro tiekimą ir užtikrina, kad padanga nesprogtų. Skamba per daug gerai, kad būtų realybė? Galbūt. Tačiau galimy-

bė važinėti visada optimaliai pripūstomis padangomis galėtų sutaupyti didžiulius kuro ir energijos kiekius kiekvienais metais, sumažintų padangų susidėvimą ir padidintų važiavimo automobiliu saugumą, todėl tikėtina, kad tokia naujovė susidomės visos eismo saugumu ir transporto ekologija besidominčios organizacijos. Taigi lauksime daugiau informacijos apie šį gaminį.

„Coda“ naująją pristatys JAV vykstančiame renginyje „SAE World Congress 2008“.

Kad nereiktų oro gondolų, arba kaip išvengti kamščių

Pradžia 1 psl.

Šiuolaikinės studijos apie investicijų, technologijų ir inovacijų centrus analizuoja veiksnius, lemiančius tokių centrų geografijos pasirinkimą. Vienas iš svarbesnių – gyvenimo kokybė.

Logika tokia: brangiai apmokami specialistai rinksis dirbti ir gyventi tik tose šalyse ir miestuose, kuriuose jiems garantuojama gyvenimo kokybė.

KAMŠČIŲ TIK DAUGĖJA

Transportas mieste – viena iš sudėtinių gyvenimo kokybės dalių. Turiu omenyje mobilumo galimybes tiek viešomis, tiek privačiomis transporto priemonėmis, su tuo susijusius patogumus ir nepatogumus ir, be abejo, kainą.

Jei žmogui tenka transporto spūstyse praleisti keletą valandų per dieną, apie kokią kokybę galima kalbėti. Tikiu, kad kiekvienam atsirasit mielesnių užsiėmimų nei stovėti kaip silkei suspaustam troleibuse arba sėdėti spūstyje už vairo. Jau nekalbant apie tokius neigiamus reiškinius kaip didėjantis triukšmas ir tarša.

Nepaisant to, kamščiai didžiuliuose Lietuvos miestuose, o ypač Vilniuje, tik didėja. Metame vis daugiau savo ir Europos Sąjungos pinigų gatvėms platininti, viadukams ir tiltams, kurie padėtų aplenkinti sankryžas ir gerintų gatvių pralaidumą, statyti; naujoms gatvėms tiesti, kaip priemonei kovoti su susida-

vaikai ir skurdžiau gyvenantys pensininkai.

Tai atitinkamai lėmė mažesnę viešojo transporto priemonių poreikį, palapsniui pablogino finansinę viešojo transporto padėtį ir pakenkė viešojo transporto kokybei bei įvaizdžiui.

Daugelis automobilių savininkų teigia, kad naudojimasis asmenine transporto priemone jiems atsieina pigiau nei viešasis transportas, tačiau jie tikriausiai pamiršta įskaičiuoti išlaidas automobilių draudimui ir remontui.

Kad ir kokie dideli kamščiai bebūtų, automobilis išlieka patogesne asmeninio mobilumo priemone nei viešasis transportas laiko atžvilgiu.

O viešasis transportas nesugeba sėkmingai konkuruoti paslaugų kokybe ir kaina. Kai sėdi kamštyje, juk patogiau sėdėti savo komfortabilioje mašinoje, nei stovėti troleibuse kaip silkių statinėje, ar ne?

Kai kurių atokesnių Vilniaus rajonų gyventojai, pvz. Pilaitės, yra tiesiog priversti įsigyti mašinas dėl prastų viešojo transporto tvarkaraščių ir didelių atstumų. Jei savaitgalį norisi nuvažiuoti iš Pilaitės į kitą Vilniaus galą viešuoju transportu, tai gali ilgokai užtrukti. Teko viešėti Švedijoje. Ten tarpmiestinio susisiekimo autobusai važiuodavo dažniau nei iš Pilaitės į Vilnių, todėl galiau drąsiai teigti, kad Pilaitė realiai nėra Vilniaus miesto dalis.

Europos didmiesčių patirtis parodė, kad gatvių platinimas ir naujų tiesimas, viadukų bei tiltų statymas ko-

ninių transporto priemonių infrastruktūrą, kitos alternatyvos lieka užmirštos ir ilgainiui investicijų stoka menkina jų patrauklumą.

Šiandien transporto politikos tikslas turėtų būti – asmens mobilumas. Ar įžiūrėti skirtumą? Tikslas nebetampa pririštas prie vienintelės transporto priemonės – asmeninio automobilio – bet svarstomos ir kitos alternatyvos.

Kyla klausimas: kam statome miestus? Anksčiau statydavome žmonėms, dabar juos statome mašinoms... Kiek vietos užima automobilių stovėjimo aikštelės? Netgi vaikų žaidimo aikštelės kiemuose užstatytos automobiliais. Teko viešėti miestuose, kurie jau nebeteri šaligatvių.

MIESTO CENTRAS – DVIRATININKŲ IR PĖSČIŲJŲ ROJUS

Kokios tos kitos alternatyvios mobilumo priemonės mieste? Darnaus vystymosi paradigma išskiria tris prioritetus miestų transporto politikoje: viešasis transportas, dviratis ir pėstieji. Didieji Europos miestai po truputį imasi griežtesnių sankcijų ribodami transportą.

Berlynas ir Milanai šiais metais įvedė ekologinius mokesčius už įvažiavimą į miesto centrą. Kai kurie Italijos turistiniai miestai paverčia istorinius centrus dviratininkų ir pėsčiųjų rojumi. Kai kurios šalys plėtoja tarpmodalines transporto sistemas, kai kelių rūšių transporto sistemos sinchronizuojamos ir pritaikomos patogiai naudoti.

Dar kitos mokesčius už kelius tiesiogiai nukreipia investicijoms į viešąjį transportą.

Tendencija aiški: riboti automobilių transportą centriniuose miesto rajonuose, kad ir koks nepopuliarus sprendimas tai būtų. Tačiau tai yra vienintelis būdas kovoti su oro užterštumu didmiesčiuose, o tai šiuo metu yra viena opiausių ekologinių problemų išsivysčiusiame pasaulyje.

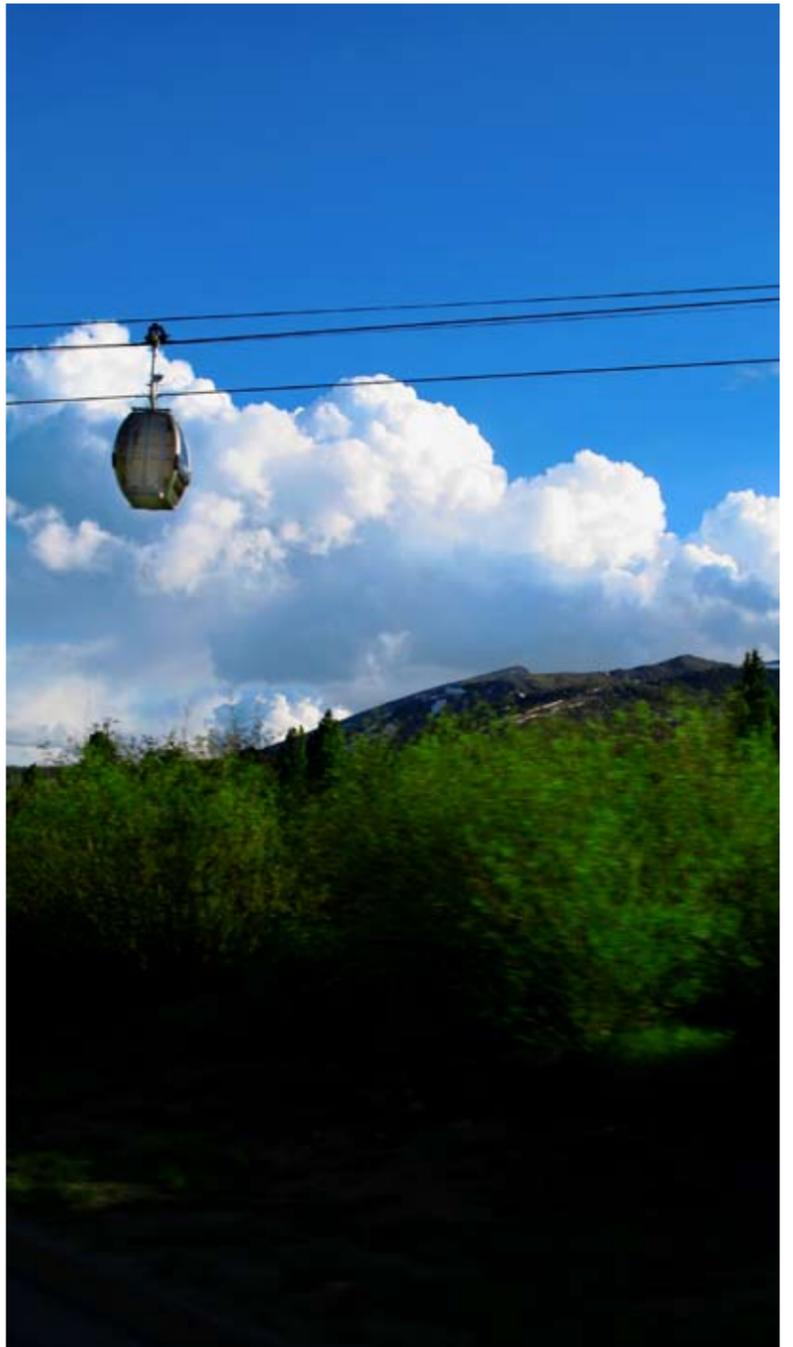
DIRBTI GALIMA NAMUOSE

Apibendrinant reikėtų pastebėti, kad visų pirma būtina mažinti transporto poreikį. Planuojant naują miesto rajoną, reikėtų ir jo infrastruktūrą planuoti taip, kad jis mažėtų. Lanksčios darbo sąlygos vis dažniau taikomos užsienyje, kai vieną ar dvi dienas per savaitę galima pasilikti dirbti namie.

Tai ne tik mažina stresą ir sutaupo daug laiko, bet mažina ir transporto poreikį. Tačiau tam turi būti subrendęs ir darbdavys, ir darbuotojas.

Naudojant šiuolaikines technologijas

Norėčiau gyventi švariame mieste be kamščių, be stresų, žinodama, kad visuomet yra galimybė lengvai, patogiai, greitai ir už visiemis prieinamą kainą nusigauti viešuoju transportu į bet kurį didmiesčio pakraštį.

Neseniai transporto kamščių problemą Vilniuje pasiūlyta spręsti įrengiant oro gondolas. Nuotrauka iš www.sxc.hu

Logika tokia: brangiai apmokami specialistai rinksis dirbti ir gyventi tik tose šalyse ir miestuose, kuriuose jiems garantuojama gyvenimo kokybė.

riusiais kamščiais.

Pavyzdžiui, netoli „Akropolio“ planuojama tiesti dar vieną gatvę tiesiai per Šeškinės Ozą – saugomą teritoriją – eismo sąlygoms pagerinti. Kaip manot, ar jos iš tiesų pagerės? Mano manymu, gal pagerės tik labai trumpam laikui, o greičiausiai net nepasijus jokio automobilių atoslūgio.

Netgi priešingai – tolesnis gatvių ir kelių tiesimas skatina įsigyti dar daugiau asmeninių transporto priemonių. Tačiau Šeškinės Ozas, unikalūs gamtinis darinys ir populiarus rajono gyventojų poilsio vieta, būtų negrįžtamai suniokotas. Vardan ko?

Kodėl naujų gatvių tiesimas, viadukų ir tiltų statymas, gatvių platinimas neduoda reikiamų rezultatų? Iš kur atsiranda šis paradoksas?

INVESTAVIMAS Į KELIUS NAUDOS NEDUODA

Nuo 1995 metų iki dabar lengvųjų automobilių skaičius smarkiai išaugo: 1995 metais automobilį turėjo kas penktas žmogus, o dabar šis skaičius tikriausiai jau pasiekė vieną automobilį dviem žmonėms. Greitai asmeninės transporto priemonės neturės tik

vojant su kamščiais reikiamų rezultatų neduoda.

Visos šios iniciatyvos skatina viena – asmeninių transporto priemonių daugėjimą, kurios vis labiau užkemša gatves, didina didmiesčių taršą ir triukšmingumą.

NAUJI SPRENDIMAI

Šiandien pripažįstama, kad šios konvencinės priemonės nedavė teigiamų rezultatų, o tik pablogino padėtį. Todėl vietoj tradicinių technologinių priemonių problemai spręsti Europos miestai jau pradeda atsižvelgti į „minkštąsias“ (angl. *soft*) priemones.

Esminė problema buvo jau užprogramuota nustatant tikslus: šiomis tradicinėmis priemonėmis „daugiau gatvių – mažiau kamščių“, taip pat kaip šiandien Vilniuje (ir kituose didžiuliuose miestuose), yra siekiama pagerinti eismo sąlygas vairuotojams, iš esmės nesusimąstant apie nevairuojančius gyventojus ir apie transporto alternatyvas apskritai, jau nekalbant apie aplinkos kokybės gerinimo tikslus, kurie tiesiogiai kertasi su jais.

Be to, nuolatos investuojant į asme-

(vaizdo konferencijos, *Skype*) galima apsieiti be nereikalingo murkdymosi kamščiuose.

Galiausiai jei jau transportas reikalingas, reikia galvoti, kaip mažinti jo poveikį aplinkai. Skirtingos transporto priemonės teršia skirtingai, tačiau prioritetas turėtų būti pėstiesiems, dviratininkams ir viešajam transportui.

KUR DERĖTŲ INVESTUOTI?

ES struktūriniai fondai yra skirti darniam šalies vystymuisi (angl. *sustainable development*), tačiau man susidaro įspūdis, kad Lietuvoje vis dar prastai suprantama, ką ši sąvoka reiškia ir kaip tai įgyvendinti.

Kyla klausimas: kodėl struktūrinių fondų nenaudojame savo viešojo transporto modernizavimui? Investuojame į asfaltą, tačiau kažin ar jis atneš apčiuopiamą naudą ateityje.

Dažniausiai naudojamas Portugalijos ir Airijos palyginimo pavyzdys – portugalai sukio ES paramą į asfaltą, bet iš esmės nepaspartino ekonomi-

nės plėtros, o Airijoje keliai prastesni nei Lietuvoje, tačiau ES pinigai buvo panaudoti kitur ir ekonomika auga kaip ant mielių. Nagrinėjant tokį pavyzdį kyla klausimas, ar tinkamai investuojame ES pinigus?

TEREIKIA VISUOMENĖS SUTARIMO

Verta prisiminti visai neseniai garsiai nuskambėjusią oro gondolų idėją. Manychiau, čia „išradinėti dviračio“ ar „kabinti gondolų“ tikrai nereikia – išeitys labai paprastos, tačiau joms reikia daug pastangų, asmeninės atsakomybės ir visuomenės sutarimo.

Kuo daugiau bus mašinų, tuo bus blogiau tiek laiko, tiek triukšmo, tiek taršos atžvilgiu. Vengiama apie tai kalbėti, nes bijoma būti apkaltintam žmogaus apsisprendimo laisvės ribojimu. Tačiau juk apsisprendimą galima skatinti įvairiais būdais.

Norėčiau gyventi švariame mieste be kamščių, be stresų, žinodama, kad visuomet yra galimybė lengvai, patogiai, greitai ir už visiemis prieinamą kainą nusigauti viešuoju transportu į bet kurį didmiesčio pakraštį.

Jau dabar Vilnius pelnytai gali būti laikomas žaliausiu Europos miestu dėl žaliųjų teritorijų, kurios padeda perfiltruoti dalį teršalų.

Galėtume tapti ir žaliausiu miestu pagal transporto infrastruktūros organizavimą. Juk Vilnius nėra labai didelis miestas – turi būti būdas mums visiemis susitarti.

Išvyka į Lietuvos Žaliųjų būstinę ir leidyklą „Lututė“

Darius K.
8a kl.

Kovo 13 dieną ryte, mes, 8a, 8b, 9a, 9b klasių mokiniai, su geografijos mokytoja Audra ir biologijos mokytoja Aldona vykome į Lietuvos Žaliųjų būstinę švęsti Žemės dienos. Mūsų mokykloje vyksta projektas „Žalioji Lietuva“. Žaliųjų būstinėje mes žiūrėjome filmą apie gamtą, apie bebrų gyvenimą.

Klausėmės pasakojimo apie Lietuvos Žaliųjų judėjimą. Visi gavome žaliosios minties laikraščius „Žalioji Lietuva“.

Po to ėjome Laisvės alėja ir nukeliavome į leidyklą „Lututė“. Direk-

torė papasakojo apie gamtinius leidinius. Matėme naują Raudonąją knygą. Ji labai stora ir sunki.

Išėjome iš leidyklos ir kėlėmės į kalną funikulieriumi. Visi laimingi grįžome į mokyklą.

Redaktooriaus pastaba:

Kovo mėnesį Žaliųjų būstinėje svečiavosi Kauno apskrities kurčiųjų ir nepri-girdinčiųjų ugdymo centro mokiniai. Renginys buvo skirtas Pasaulinei žemės dienei paminėti. Mokiniai po viešnagės parašė daug nuoširdžių ir atvirų atsiliepimų. Vieną iš piešinių – rašinių spausdiname ir mes.

Ekonomiški ir efektyvūs buitiniai vandens filtrai su daugkartinio naudojimo kasetėmis

GELEŽĮ IR KALKES IŠ VANDENS EFEKTYVIAI PAŠALINA FILTRAS „GERVA“

Vandentiekio vanduo labai dažnai būna užterštas dideliais geležies ir kalkių kiekiais. Geležis blogina geriamojo vandens skonį, suteikia vandeniui rudą spalvą, nemalonų kvapą. Užvirinus kalkėmis ir geležimi užterštą van-

denį, ant virduolio sienelių ir kaitinimo elementų iškrenta kalkių nuoviros: iš tokio vandens neįmanoma išvirti skanios arbatos, kavos ir paruošti kokybiškų patiekalų.

Bendrovė „Gerva“ sukūrė naujos kartos buitinių geriamojo vandens filtrą „GerVA“ su daugkartinio naudojimo kasete:

1. Šis filtras iš vandens pašalina kalkių perteklių, geležį ir manganą, sunkiuosius metalus, pesticidus ir chlorą. Geležis efektyviai pašalinama netgi tada, kai higieninę normą viršija 20 ir daugiau kartų. Šia sąlybe filtras „GerVA“ pralenkia kitus kasetinius filtrus.

2. Filto „Gerva“ kasetė – daugkartinio naudojimo, todėl panaudota, geležimi ir kalkėmis užsikimšusi kasetė ne išmetama, bet lengvai buitiniomis sąlygomis atnaujinama ir naudojama toliau. Su viena daugkartinio naudojimo filtravimo kasete „GerVA“ galima išvalyti 500 (ir daugiau) litrų vandens. Filtras „GerVA“ – geras vanduo kiekvienam!

NITRATUS IŠ VANDENS PAŠALINA FILTRAS „ANTI NITRAT“

Jeigu šulinių, gręžinių, vandentiekio vanduo gaivus ir tyras, tai dar nereiškia, kad jis neužterštas sveikatai žalingais nitratais. Nitratai, kaip ir radiacija, neturi nei spalvos, nei kvapo, nei skonio. Šie pavojingi teršalai gali būti nustatyti tik nitrato testais arba laboratoriniais tyrimais.

Nitratai į gruntinius ir požeminius vandenį patenka iš tvartų, lauko tualetų, mėšlo krūvų, srutų duobių, salietra tręšiamų daržų, šiltnamių. Reikia žinoti, kad keičiantis metų laikams nitrato kiekis šulinių vandenyje svyruoja: mažiausiai nitrato randama vidur-

žiemyje išalus gruntui, o daugiausia – pavasarį bei vasaros pradžioje pradėjus tręšti dirvą.

Nitratai nepašalinami nei virinant vandenį, nei filtruojant jį įprastais buitiniiais kasetiniais filtrais. Šulinio išvalymas, dezinfekavimas ir jo eksploatavimas laikantis specialių higieninių reikalavimų nitrato šulinio vandenyje nepanaikina. Netgi sutvarkius šulinio aplinką ir pašalinus taršos šaltinius, nitratai visiškai iš grunto išsiplauna ir vandens kokybę pagerėja tik po 20–30 metų.

Tiek laukti nebūtina, nes nitratus ir nitritus iš vandens pašalina specialus kasetinis vandens filtras „ANTI nitrat“:

1. Tai pigus, patikimas ir labai efektyvus prietaisas, kuris pašalina 95–99 % nitrato, vidutiniškai 75 % nitritų.

2. Filto „ANTI nitrat“ kasetė – daugkartinio naudojimo: išfiltravus tam tikrą tūrį vandens, kasetė ne išmetama, bet lengvai buitiniomis sąlygomis atnaujinama valgomosios druskos tirpalu ir naudojama toliau net pusę metų. Su viena filtro kasete galima išvalyti iki 2000 litrų vandens.

KUR ĮSIGYTI? Filtrus „ANTI nitrat“ (kaina apie 40 Lt), „GerVA“ (kaina apie 60 Lt), nitrato bei kalkių testus galite įsigyti parduotuvėse arba paštu iš gamintojo – bendrovės „Gerva“ (Piliakalnio g. 7, Vilnius, www.gerva.lt).

Užsakymai priimami tel. (8 5) 230 7010, mob. tel. 8 670 33 349, el. paštu info@gerva.lt

Vandens tyrimai – prabanga?

Edmundas UNTULIS
Skuodas

Kaip sužinoti, ar tavo šulinyje vanduo nėra kenksmingas sveikatai? Neištryš vandens, nežinosi. Deja, tai padaryti Skuodo rajono gyventojams – per didelė prabanga.

Klaipėdos visuomenės sveikatos centro Skuodo skyriaus vedėja Stanislava Juškienė pasakojo: „Anksčiau parsiveždavome iš Klaipėdoje esančios laboratorijos stiklines talpas ir įduo-

davome jas tiems gyventojams, kurie pageidavo ištyrėti savo šulinių vandenį, o po to iš jų indus su vandeniu paėmėdavome kartu su pinigais už būsimus laboratorinius tyrimus ir visą tai nuveždavome į Klaipėdą. Po tyrimų apie jų rezultatus pranešdavome užsakovams. O dabar to nėra. Klaipėdoje esanti laboratorija atsiskyrė nuo visuomenės sveikatos centro ir pradėjo veikti savarankiškai. Todėl dabar mūsų rajono gyventojai, jei panorėtų ištyrėti savo šachtinio šulinio vandenį, turė-

tų patys vykti į Klaipėdą laboratorijon. Tokio tyrimo išlaidos siektų daugiau nei šimtą litų. Nuošaliame Klaipėdos apskrities rajone gyvenantiems žmonėms kelionės išlaidos tikrai yra didelės, tad retas ryžtųsi aukoti laiką ir pinigus dėl vandens ištyrimo.“

Kad skuodiškams rūpi sužinoti, kokį vandenį geria iš savo šulinių, aki-vaizdžiai parodė susitikimas su „Žaliosios Lietuvos“ atstovais Skuodo rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje. Į bibliotekos skaityklą susirinko

gausus būrys skuodiškių. Jūs į renginį „priviliojo“ tai, kad jų pabaigoje buvo pažadėta nemokamai atlikti šulinių vandens tyrimus. Kas įdomiausia, dauguma vandens mėginių parodė, jog šulinių vandenyje esama nitrato ir jų kiekis priartėjęs prie leistinos normos ribos. Nors nitratai tik pavieniais atvejais viršijo leistiną normą, ir leistinas jų kiekis vis vien sveikatos daugiau neprideda.

Susitikimo metu skuodiškiai domėjosi, kur būtų galima gauti nusipirkti

vandens tyrimo testų (lapelių), specialių vandens filtrų, kurie padeda šalinti nitratus ir nitritus. Gal verslo žmonėms vis dėlto būtų pravartu pasidomėti šių prekių pasiūla ir nuošalių rajonų gyventojams, juk kasdien vis labiau ir labiau įsisąmoniname, jog į sveikatą verta investuoti pinigus iš anksto, o ne tada, kai liga ima spausiti į kampą.

Grynas oras

Mokslininkai atliko oro monitoringą, t. y. ištyrė oro kokybę. Tuo pačiu metu jie ištyrė ir žmonių sveikatą. Tyrimų rezultatai parodė, kad ten, kur užterštas oras, gimė žymiai daugiau apsigimusių vaikų. Išvada tokia: jei nori, kad tavo vaikas gimtų nesveikas, kuo greičiau kraustykis į užterštą rajoną, t. y. kuo arčiau centro, kuo arčiau pramoninio rajono, kuo arčiau judraus kelio.

STUDENTŲ NELAIMĖ

Aš dar jaunas. Mano draugai irgi yra jauni. Todėl aš pažįstu labai daug studentų. Pastebėjau labai keistą jaunimo norą gyventi miesto centre, t. y. kuo arčiau universiteto, kuo arčiau darbo. Iš pažiūros, tai tikrai racionalus sprendimas – viskas vietoje, nereikia toli važiuoti, nereikia gaišti laiko visuomeniniame transporte. Tačiau pažvelgus iš kitos pusės – juk oro kokybė miesto centre yra blogesnė.

Kai sutinku draugą, kuris persikrausė gyventi arčiau miesto centro, visada paklausiu: „Ar nori turėti apsigimusį vaiką?“ Ir papasakoju apie čia aprašytus mokslinius tyrimus, kurie rodo, kad apsigimimų tikimybė tiesiogiai proporcinga oro kokybei.

Mano draugai bando visai išsisukinėti. Vieni sako, kad gyvens čia neilgai – tik keletą metų, kiti sako, kad visur yra užteršta, treti netgi bando išvedžioti taip, kad sveikata priklausotų nuo oro, o nuo minčių, kurias maštai. Ir jei esi tvirtos dvasios, švairių minčių ir nė negalvoji apie ligas, tai ir nesuirsysi. Jų manymu, stiprus žmogus gali gyventi bet kur, netgi užterštame ore, ir jam nieko neatsitiks. Kvirtiti bando pasakyti, kad ne tik oras, bet ir užterštas maistas, vanduo, stresas ir kiti dalykai lemia mūsų sveikatą.

Išsisukinėjimų būna įvairių. Nejaugi žmogus ims ir prisipažins: „Tikrai, negerai padariau, reikia kraustytis į švaresnį rajoną, jei ne dėl savęs, tai dėl savo vaikų.“ Ir nė vienas mano taip pakalbintą neišsikrausė. Nė vienas.

ORAS – NEMATOMAS PRIEŠAS IR DRAUGAS

Mūsų civilizuota visuomenė yra įpratusi vadovautis vienu pojūčiu – rega. Klausia, lytėjimas, skonis, uoslė nėra tokie išvystyti. O gal reikėtų sakyti: „Jau yra atbukinti“. Kaip bebūtų, rega pirmauja. Per akis mes gauname 80 procentų priimamos informacijos.

Reikėtų pridėti, jog rega taip stipriai dominuoja tik mūsų civilizacijoje, mūsų kultūroje. Kitų kultūrų atstovų yra geriau išvystyti kiti jutimo organai ir rega taip stipriai nedominoja. Mokslininkus stebina kai kurių kultūrų žmonių sugebėjimas girdėti, užuosti dalykus, kurių mūsų ausys ir uoslė jau nebegali „apčiuopti“.

Oras yra nematomas. Gal todėl mūsų visuomenė, įpratusi vadovautis daugiausia rega, nemato pavojaus, susijusio su oru. Visi nematomi dalykai yra pavojingi mūsų kultūrai. Jei norėčiau nukariauti mūsų kultūrą, tai pirmiausia užterščiau orą. Žmonės pavojaus nepastebėtų ir kristų kaip lapai nuo visokių ligų.

To neatsitiktų primityviose kultūrose, kur žmogus jautresnis užterštam orui ir jį ne taip lengva apgauti.

KAIP UŽUOSTI TERŠALUS?

Kodėl primityvios kultūros žmonės gali užuosti blogą orą, o mes negalime? Atsakymas labai paprastas. Mes jo neužuodžiame, nes mūsų nosys yra užsikimšusios teršalais. Be to, mes jau pripratę prie užteršto oro ir nebeskiriamo jo nuo gero, švaraus oro.

Kiekvienas galite atlikti tokį eksperimentą. Priekite prie gatvės ir pauostykite orą prie automobilio. Pasistenkite įsidėmėti kvapą. Mieste gyvenantis žmogus turėtų nieko ypatingo nepa-

Mano vienas pažįstamas dirbo ekologu kosmonautikos srityje. Jis sako: „Žemėje juk gali atidaryti langą ir visos tos cheminės medžiagos prasivedina, o kosmose atidaryti langelio negali. Todėl kosminiame laive astronautų aplinka turi būti pagaminta iš tokių medžiagų, kurios nekenkia žmogui. Tie plastikai, metalai ir dažai, lakai, kurie naudojami kiekvieno žmogaus bute, NETINKA! Jie yra kenksmingi, o kosmose reikia naudoti nekenksmingas žmogui medžiagas.“

jausti. Paskui nuvažiuokite kur nors į mišką ir pabūkite ten keletą valandų ar dienų kol jūsų uoslė išsivalys. Kuo ilgiau kvėpuosite švairiu oru, tuo geriau jūsų uoslė išsivalys. Tada priekite miške prie automobilio. Ir pauostykite. Palyginkite kvapus. Skiriasi? Automobilis juk tas pats, kvepia (smirdi) jis taip pat, bet jūsų uoslės rezultatas yra visiškai kitoks.

Paprastai po tokio eksperimento žmogus būna šokiruotas. Jis supranta, kad tikrai kvėpuojame nenormaliu, smirdančiu oru, tačiau to neįjausime.

Esmė tame, kad mes užteršto oro nematome. Jei matytume teršalus ore, tai instinktyviai nuo jų trauktumėmės.

AR GRYNAS ORAS VISADA ŠVARUS?

Dar vienas svarbus dalykas, kurį reikia suprasti, yra tai, jog oro grynumas ir oro švarumas yra du skirtingi dalykai. Ar gali grynas oras būti nešvarus? Paradoksaliai skamba: „Koks grynas užterštas oras“. Tačiau taip būti gali. Pabandykime išsiaiškinti, kuo švarus oras skiriasi nuo gryno oro.

Oro sudėtis yra tokia: 78 % azoto, 20 % deguonies, 1 % argono, 0,03 % anglies dioksido. Kitų dujų, kurios įeina į oro sudėtį, procentas yra labai

Dabar daugėja darbų, kuriuos galima dirbti bet kur, net gryname ore. Nuotrauka iš www.sxc.hu

mažas. Taigi galime sakyti, kad yra pagrindinės oro sudedamosios dalys ir ne pagrindinės.

Kai sakome, kad oras grynas, kalbame apie jo pagrindines sudedamąsias dalis. Kai sakome, kad oras švarus, kalbame apie ne pagrindines dalis.

Pasidaro sunku kvėpuoti. Ką tai reiškia? Oro užterštumas pavojingomis cheminėmis medžiagomis nepadidėja. Tiesiog žmonės suvartoja deguonį ir išskiria daugiau anglies dioksido. Tai nėra pavojingomis medžiagomis užterštas oras. Tai tiesiog yra negrynas oras. Jis netinka žmonėms kvėpuoti ir tai mes patys jaučiame.

Maža to, uždarytų patalpų oras gali būti ne tik negrynas, bet dar ir užterštas įvairiomis nuodingomis medžiagomis. Iš kurgi jos atsiranda? Pasirodo, jog dauguma mūsų naudojamų daiktų išskiria toksines medžiagas į kambario orą. Plastikiniai, popieriniai, sintetinio pluošto daiktai, lakuoti, dažyti paviršiai, pagaminti iš drožlių ir klijų mišinio baldai – visa tai išskiria nuodingas medžiagas. Labai gerai kai namas turi plyšių ir visa tai išsivėdina, tačiau taupydami šilumą mes stengiamės užsandarinti visus plyšelius ir pasilikame viduje su toksinėmis medžiagomis.

Mano vienas pažįstamas dirbo ekologu kosmonautikos srityje. Jis sako: „Žemėje juk gali atidaryti langą ir visos tos cheminės medžiagos prasivedina, o kosmose atidaryti langelio negali. Todėl kosminiame laive astronautų aplinka turi būti pagaminta iš tokių medžiagų, kurios nekenkia žmogui. Tie plastikai, metalai ir dažai, lakai, kurie naudojami kiekvieno žmogaus

Atidarinti langus kas valandą ir pravedinti patalpas užmirštame arba neturime laiko, o gal tingime ar bijome šalto oro. Be to, dieną juk už lango zuja automobiliai. Manome, kad oras gatvėje dar prastesnis nei patalpoje. Kartais taip ir yra. Tačiau dažniausiai visgi patalpose oro kokybė yra prastesnė nei už lango. Todėl stenkimės kuo dažniau vėdinti. Jei tingite tai daryti, tai investuokite į orlaides ir oras pats įeis. Nereikės tuo rūpintis.

Jei negalite išvengti darbo miesto centre ar kituose užterštuose rajonuose, tai pasistenkite bent jau gyventi miegamajame rajone, kur nėra pramonės ar didelio automobilių eismo. Juk žmogus pramiega vos ne pusę savo gyvenimo. Taigi beveik pusę gyvenimo kvėpuosite geresniu oru, jei gyvenate miegamajame rajone.

Kai žmogus miega, patalpų temperatūra gali būti kiek žemesnė, nes anklodėmis užsiklojame visą kūną. Todėl nakčiai galime palikti atvirą langelį. Ir jau 8–10 valandų praleisime „gryname“ ore. Ir tai nieko nekainuoja. Tereikia praverti nakčiai langelį ir jau gauname didžiulį efektą.

Stenkitės ir dieną kvėpuoti grynu oru. Išėikite į parką, mišką. Jei planuojate greitai metu turėti vaikų, tai susimąstykite būtinai. Ar norite turėti nesveiką, o galbūt ir apsigimusį vaiką? Anot mokslinių tyrimų, tikimybė juk

Oras yra nematomas. Gal todėl mūsų visuomenė, įpratusi vadovautis daugiausia rega, nemato pavojaus, susijusio su oru.

bute, NETINKA! Jie yra kenksmingi, o kosmose reikia naudoti nekenksmingas žmogui medžiagas.“

Tai kaipgi taip išeina? Gyvename kenksmingoje aplinkoje, visi tai žino, bet niekas išvadų nepasidaro?

KĄ GALI PADARYTI KIEKVIENAS

Miesto žmogus uždaroje patalpoje praleidžia net iki 90 % laiko. Todėl patalpas būtina vėdinti. Reikia įleisti gryno oro. Ypač dabar, kai visi susidėjome plastikinius langus.

tikrai padidėja. Taigi prieš pradėdami vaiką bent kurį laiką, bent metus gyvenkite švaresniame ore – užmiestio name arba bent jau miegamajame rajone.

Geriausią susiraskite darbą, kurį galite dirbti namuose, sodyboje prie ežero ar upės. Kiek toliau nuo miesto, kur oras yra grynas, švarus, gyvas ir sveikas. Tada išvis galėsite nesukti sau galvos dėl oro. Tiesiog gyvenate, o kai pa-norėsite, tai per valandą ar pusvalandį nuvažiuosite į miestą pas draugus, pamogauti, apsipirkti ar kitais reikais.

Tadas LOMANAS

Tai gi taigi... Šioje pasakoje gyvena lėktuvai, na, iš tiesų tai jie gyvena angaruose arba tiesiog po atviru dangumi, jeigu būna rugpjūčio mėnuo, tai dangus naktį juodas ir žvaigždėtas, su sąlyga, jeigu mėnuliui iššeiginė... O jeigu koks nors liepos mėnuo, tai dangus būna truputį pilkšvas, nes saulė šioje pasakoje tuo metu vos vos tepasislepia už horizonto, o jeigu birželio mėnuo, tai visi eina ieškoti paparčio žiedo... Papartis – tai toks augalas, kuris nežydi, todėl visi ir nori surasti jo žiedą – tam, kad būtų ypatingi ir laimingesni už kitus, nes šioje pasakoje visi galvoja, kad jeigu tu turi tai, ko neturi kiti, tai tu esi už juos laimingesnis... Tas netinka tik negalių atveju. Negalės tai tokie daiktai, kurių tu kaip ir neturi, bet atrodo, kad jie turi tave ir neleidžia tau daryti to, ką tu labai norėtum... Nes visi, kas ko nors negali, labiausiai pasaulyje nori tai vieną kartą imti ir padaryti...

Bet ši pasaka apie lėktuvus. O jie dažniausiai gyvena ant betono arba asfalto... Visi žinote kas tai per daiktai, šioje pasakoje, kaip ir daugelyje kitų, vienas iš jų kuriamas iš deginamo akmens, o kitas iš deginamos naftos... Nafta tai tiršta košė, dėl kurios šioje pasakoje labai daug žmonių eina iš proto ar bent jau susidaro toks įspūdis per daug neišsigilinus. Ir dar naftą galima uždegti ir ji ilgai neužgessta, tiesą pasakius, ją netgi labai sunku užgesinti po to, tik ji būna gana giliai po žeme, todėl savaime pagal pasakos tėvo valią niekada neužsidega, bet žmonės yra išradę ir sugalvoję tokias mašinas, kurios padaro mažą skylutę žemėje ir per ją išsiurbia naftą. Panašiai kaip uodas išsiurbia iš tų žmonių kraują. Uodas suleidžia nuskaušminamąjį skystį, o žmonės į žemės gelmes suleidžia vandenį. Todėl daug kam žmonės labai panašūs į uodus... Tik daug kas jau pradeda juos vadinti parazitais, nors net uodų išsilavinę žmogučiai taip nevadina, nes uodai užima tvirtą vietą mitybos grandinėje ir be jų ekosistema patirtų nemenką šoką. Daug žuvyčių neturėtų kuo maitintis ir paukščiukai negalėtų smaguriauti minkštais ir su viskuo sutinkančiais uodais, kurių visur ir visada apstu.

Bet ši pasaka apie lėktuvus. O jie gyvena kartais ir angaruose. Kurie gali būti pastatyti tik žmogaus ir iš visokiausių keisčiausių medžiagų. Kartais net iš tos pačios klampios naftos. O kartais iš metalo. Tie žmonės tikri stebukladariai. Kaip ir visi stebukladariai, tie, kas išmoksta daryti stebuklus, patampa panašūs į tikrus stebukladarius. Tai yra sulinkę, sukumpe, karpoti ir... Na... Labai labai negražūs, susirūpinę ir susiraukę... Taip sugalvojo pasakų tėvas... Aš čia nieko negaliu padaryti... Na nebent kitoj pasakoj. Tai gi lėktuvai yra tokie padarai, kuriuos išimtinai stebuklais sukūrė žmonės stebukladariai. Jie valgo naftą. Bet tie lėktuvai yra keisti. Jie negali patys nusikristi kur nors į Iraką, kur naftą siurbia iš po žemių, ir ten pasimaitinti. Naftą jiems būtina turi atvežti žmonės, kurie vadinasi naftovežiais. Na, jie paprastai ne vien naftą veža, bet tai jau kiti pasakai. O už tai, kad gauna pavalgyti, lėktuvai privalo pakilti į orą ir kur nors ką nors nugabenti. Dažniausiai tai būna kokie nors kroviniai arba krovniais apsimitantys tie patys žmonės. Būna tokių paradoksų, kad žmonės keliauja lėktuvais tik dėl to, kad tie patys lėktuvai gautų ko valgyti. O lėktuvai yra labai darbštūs padarai. Jeigu pasakytume visišką teisybę, tai darbštūs yra ne visi lėktuvai. Ir net ne visi jų organai yra darbštūs. Dauguma pamany, kad patys darbščiausi lėktuvų organai yra varikliai, bet tai netiesa. Varikliai yra patys ėdriausi organai. Jie geria naftą ir savo mechanizmais ją sudeginę išsijauna lauk. Todėl man rodos būtų geriau juos vadinti ugniaspjaudžiais arba dūmintojais. Bet žmonės ir stebukladariai nuo seno nemėgsta dūmų, nes jie graužia akis. Tik budistai ir induistai mėgsta dūmus, bet tada, kai jie sumaišyti su karvės mėšlu ir dar koku augalu, kuris, jų nuomone, kvepia. Apie kvapus irgi kitoj pasakoj bus parašyta. Tai gi tie lėktuvai labai panašūs į drakonus, tik iš metalo ir valgo naftą, o drakonai tai iš vis neaišku, ką valgė. Gal nieko, o gal per trumpai gyvena. Nes toks Adomas, pirmasis iš žmonių, niekaip negalėjo sugalvoti drakonams paskirties, jie jam atrodė per daug keisti šiai pasakai. O be paskirties daiktai paprasčiausiai išnyksta. Juos arba mama kur nors paslepia, arba kas nors išmeta į šiukšlinę, arba jie tiesiog būna suėdami kandžių. Drakonus taip pat galėjo suėsti kandys. O po daugelio metų stebukladariams teko kurti naujus drakonus, būtų jie žinoję, kaip neapdairiai pasielgė Adomas, tai pastarąjį biografijoje būtų dar viena didžiulė nuodėmė. Nuodėmė, tiesa, irgi sugalvojo stebukladariai, jie tuo žodžiu vadina darbus, kurie jiems nepatinka. Pavyzdžiui, kai reik sakyti ką galvoji, nes kitaip gali tave pavadinti melagiu. O stebukladariui būti pavadintam melagiu šioje pasakoje yra pats baisiausias dalykas. Jei taip atsitinka, tu praktiškai iš kart

Pasaka apie lėktuvus

Mindaugo LIEPINIO nuotrauka

arba per kelis susitikimus netenki galios daryti stebuklus... Nepavydėtina... Netgi aš nenorėčiau netekti galios stebukladariauti.

Tai gi tie lėktuvai dažnai skraidė aukštai virš žemės, o juose daugiausiai dirba ne apsirūpėliai varikliai, na, tiesa, jie daugiausiai valgo, bet tokios jų mechanizmo dalys kaip stiuardėsės. Jos pluša nuo pakilimo iki nusileidimo, nešiodamos lėktuvo viduriuose patogiai įsitačiusiems keleiviams visokius užkandžius ir informaciją. Žmonės dar labai mėgsta maitintis informacija. Jiems nesvarbu, ar ta informacija yra praktinė, ar tik teorinė, ar gera, ar bloga, ar džiugi, ar bejausmė, jiems vis tiek ji labai skanu. Ir lėktuvais skrendant labai mažai kas žiūri į žemę, o jai taip patinka, kai į ją kas nors pa-

Kompiuterinis žaidimas tai tokia pasaka, tik ji būna sukurta tam, kad daug žmonių negalvotų apie šią pasaką ir ilgai būtų toje sugalvotoje dar vienoje pasakoje. Taip mūsų pasakoje randasi kitos pasakos, jų dabar yra labai daug. Ir žmonės susimaišo tarp tų pasakų ir pradeda nebeatskirti, kurioje jie patys yra pasakojami.

sižiūri. Kai neskraido, tai dar rečiau žiūri į ją žmonės. Todėl žemė labai myli lėktuvus, nes ten būna bent trys ar keturi, kurie visada pasižiūri į ją pro tokius skaidrius apskritimus lėktuvo pilve. O būna, kad ir kokia stiuardėsė nedarba įprasto darbo ir tik stovi prie vieno iš tokių skaidrių apskritimų, žiūri žemyn ir dūsauja. Tokia dažniausiai būna įsimylėjusi, bet tai nutinka gana retai. Bet užtai labai labai visiems gražu, nieks net nepyksta ant tokios nedarbiančios stiuardėsės, nes visiems labai patinka žiūrėti į įsimylėjusius žmones, nes tada visi prisimena kaip jie buvo įsimylėję, o tie, kas myli, tai iškart linki jai amžinos meilės. O lėktuvus, kuris skraidina tokią laimę, yra pats laimingiausias lėktuvas visoje pasakoje. Po tokio skrydžio jis gali būti kad ir amžiams pastatytas į kapitalinio remonto angarą, jam jau vis tiek, jis daugiau nieko nebenori. Jis

dabar penkiolika tūkstančių metų gali gyventi vien prisiminimais apie įsimylėjusį žmogų, kurį skraidino virš žemės, o pastarasis žvelgė į ją ir žemė labai džiaugėsi, net medžiai apačioje ryškiau žaliavo ir jūra bangavo skaidriau.

Bet, kaip sakiau anksčiau, taip nutinka gan retai. O lėktuvams dažnai tenka skristi virš debesų paklotės, pro kurią niekam nesimato žemės. Matosi tada tik debesys, būna naktis, juos apšviečia mėnulio pilnatis, kur nors toli nuo mėnesio spindi žvaigždės, bet tik didelės. Nes kitų per mėnulio liejamą šviesą nebesimato. O tie debesys atrodo kaip dykumos, nors nesu niekad matęs dykumos, bet dievaž jie kaip tik taip ir atrodo, bet dar banguoja tarsi jūra, po truputį keičia savo formas ir atrodo labai artimi, tik visi nenori jų pasiekti, nes jie dažnai ir taip būna per arti, nors pirštu kabink.

Lėktuvai didžiąją laiko dalį praleidžia ant žemės, jais labai rūpinasi visi, juos plauna, dažo, maitina ir dar ką nors malonaus daro, bet visko nesusakysi. Bet ten, kur jie gyvena, nebūna nei medelių, nei gėlių, nebent koks žvirblis netyčia užklysta ar kokia varna. Bet šie šaiposi iš didelio ir sunkaus lėktuvo, kuris savo noru negali pakilti ir nusileisti. Todėl lėktuvai nemėgsta varnų ir žvirblių. Ir kitų paukščių taip pat nemėgsta, jeigu sutinka kokį skrisdami, tai iškart suvalgo, nepalikdami sveiko jokio kaulelio. Žemė už tai ant jų nepyksta, jai labai patinka, kai į ją žiūri žmonės.

Kai žiūri į žemę iš lėktuvo, tai ji atrodo visai kitokia. Tiek kitokia, kad net sunku parašyti. Tu tada gali pamatyti daug daug kalnų, kaip jie visi susikibe vienas su kitu ir tvirtai laikosi prieš vėjus ir liūtis. Kaip saulė kepina jų įtemptas nugaras, nesvarbu, ar jos iš molio, smėlio ar juodos uolos. Matai, kaip rangosi upės, kiek daug daug vingių jos padaro ir kaip aplinkui jas auga miškai, o jos nepaliamajamai teka visose savo vietose, ir vingiuotose, ir tiesiose. Upės būna rudos, geltonos, mėlynos, žalios, juodos ir degančios. Dega jos trim atvejais, kai teka saulė, kai leidžiasi. Pastarasis upių degimas man patinka labiausiai, tada daug žmonių žiūri susimąstę arba kažko ilgėdamiesi, dažnai to jausmo, kurį visi vadina meile. O meilė taip pat labai ilgisi žmonių, tik žmonės pamiršo meilės kalbą ir nebesupranta jos sakinių, o didelė dalis ir žodžių nebesupranta. Bet ilgisi vis tiek labai tokiomis degančiais upingais vakarais. O trečias degimo variantas būna, kai žmonės pripila daug naftos į upes ir jos tada užsidega. Taip būna retai ir reginys taip pat gražus, tik medžių labai gaila ir labai neskaniai tada kvepia viskas. Nors tokia upė ir prieš gaisrą labai neskani būna ir nekvepia, ir joje negyvena žuvis ir antys. O žmonės tą naftą pila į upes todėl, kad daugiau nėra jos kur pilti. Naftos būna visokių rūšių, vieną valgo lėktuvai, kitą valgo žmonės. Tiesa, ją iš pradžių užburia burtininkai, o tik po to jau valgo žmonės. Dar burtininkai gali užburti naftą, kad ji pavirstų pagaliuku arba plaukų segtuku, ar net kailiniais. Tokią naftą labai visi mėgsta, ypač jeigu ji būna paverčiama koku nors kompiuteriniu žaidimu ar meniniu filmu. Kompiuterinis žaidimas – tai tokia pasaka, tik ji būna sukurta tam, kad daug žmonių negalvotų apie šią pasaką ir ilgai būtų toje sugalvotoje dar vienoje pasakoje. Taip mūsų pasakoje randasi kitos pasakos, jų dabar yra labai daug. Ir žmonės susimaišo tarp tų pasakų ir pradeda nebeatskirti, kurioje jie patys yra pasakojami.

Lėktuvai tokių problemų neturi, jiems nerūpi pasakos. Jiems nerūpi bent kartą per savo gyvenimą paskraidinti nors vieną įsimylėjęlę arba įsimylėjęlį, nes šioje pasakoje žmonės yra vyrai ir kiti vadinami moterys. Moterys paprastai įsimyli vyrus, o vyrai moteris. Dažniausiai jie įsimyli vienas kitą. Tai vadinama abipuse meile. Va tokią pamačius lėktuvui iškyla rimtas pavojus nukristi. Nors jam tai visai nepavojinga, jis tiesiog pasidaugintų į daug mažesnių detalių ir gyventų toliau kur nors kalno papėdėje, kalbėdamasis su vėju ir nematytom žolelėm bei medžiais. Tiesa, jis žinotų, kad meilės daugiau turbūt nepamatys, bet jis juk ją jau būtų matęs. Bet jam nieks neleidžia kristi. Nors dažnai jis tokiu momentu pradeda kūkčioti vienu ar dviem varikliais, bet jo valdovai – pilotai duoda jam daugiau naftos ir jis nori nenori turi ją suvalgyti.

Tiesa, dar nespėjau pasakyti, kad ši pasaka neturi pabaigos, nežinau, kodėl ją tokią sugalvojo ir koks viso to tikslas, bet, kaip pas mus sakoma, tokia buvo pasakų Tėvo valia...

Kryžiažodžio spausdinto „Žaliojoje Lietuvoje“ Nr. 5 (297) atsakymai.
Vertikaliai: Unguriai, Tramažolė. Brontozaurai. Taps. Ruduo. Tulpė. Lama. Lėvu. Ėsti. Gulbė. Air. Linai. Amsi. Judra. Ivasi. Ignalina.
Horizontaliai: Purplelis. Devonai. Biologija. ITAR. US. Ledi. Itin. Tytuvėnai. Žako. Zylė. Kata. Utėlė. Kobra. Asamai. Apimtis. Kėnis. Airija.

Pažymėtuose langeliuose: TOKSINAI.

Adresas laiškam: p.d. 160
LT-44002 Kaunas.
Telefonas (8 37) 324 241;
Faksas (8 37) 324 201;
El.paštas zl@zalieji.lt;
Tinklapis www.zalieji.lt

Direktorius
Rimantas BRAZULIUS, tel. 8 618 01773
Redaktorius
Laimis ŽMUIDA, el.paštas zmuida@gmail.com
Atstovė Vilniuje
Janina GADLIAUSKIENĖ, tel. 8 611 84445
Buhalterė Lijana VALIONIENĖ
Maketuotoja-dizainerė Ieva VAIVARAITĖ

Spausdino: UAB „Klaipėdos redakcijos spaustuve“
LEZ, Klaipėda. Tel.: 8 (46) 39 77 09.

Redakcijos ir straipsnių autorių nuomonės gali nesutapti. Perspausdinti bet kurį straipsnį ar jo dalį galima išsaugant autorines teises ir nurodant šaltinį – „Žaliojoje Lietuvoje“.

Taip pat bedradarbiauja:
Andrejus GAIDAMAVIČIUS, Vytautas ALMANIS, Eglė JAČKONYTĖ, Pranas PARŠONIS, Aleksandras KERPAUSKAS, Renaldas RIMAVIČIUS, Indrė KLEINAITĖ, Jurgita MACIŪNAITĖ, Romualdas ŠIMKŪNAS, Nora MČAVANADZĖ, Jelena CHARLAP, Angelė ŠARLAUSKIENĖ, Indrė GRUODIENĖ, Diana SUCHOCKAJA, Jūratė MORKVĖNAITĖ, Eglė BALTRŪNAITĖ, Vytenis ALMONAITIS, Rimtautas ŠPOKAS, Vytautas PELAKAUSKAS, Rita TRUSKAUSKAITĖ, Linas DIDVALIS, Aurimas ZDANAVIČIUS, Vytautas VALINSKAS, Danutė PAZNEKIENĖ